

DENNE RUBRIKK
koster kr. 25.00
pr. gang. Flere ganger
etter avtale.

Budskapet.

Av overlærer Marie Husa.

DEN hellige høytid nærmer seg.

Atter engang skal julens budskap om fred på jorden bringes ut over verden. Aldri tidligere har verden hatt slikt behov for dette budskap som just nå.

Budskapet er lysstrålen som i en mørk, tung og fortvilet verden skal minne den lidende menneskehet om at ennå er det håp, ennå står veien mellom jord og himmel åpen, ennå er det sjangser for fred!

MIDT under krigens gny og slagummelens larm samles himlens herskare for å forkynne fredshymnen utover en blodbestengt og blødende jord og de brusende folkehav!

Aldri har ropet til himlen om fred vært så sterkt og innerlig og høylydt som i vår tid!

Sterkere enn noengang lyder

også budskapet! Fredens fyrste kommer verden imøte med sitt budskap. Hvorfor blir det så ikke fred? Er det onde krefter som stadig står freden imot?

ER da redslene på jorden i den grad svære at budskapet om fred ikke formår å trenge igjennom? Skal det ikke lykkes menneskene midt i verdens larm og tummel å høre engleskarene synge fredens symfoni utover jorden? Er da elendigheten så stor at endog julebudskapet går menneskets øre forbi?

Måtte da Gud seg forbarme over oss alle sammen! Og måtte det hellige budskap tross alt nå sin bestemmelse og gjøre sin gerning, så freden igjen kunne holde sitt inntog i en herjet verden.

OG du menneske, hvor du enn er, på slagmarken, eller i fengsel, eller i fangeleir, eller hvor det måtte være, som vrir deg i vånede og sukker etter forløsning!, er særlig gjenstand for fredsfyrstens oppmerksomhet og omsorg. Nå som tidligere bøyer han seg over alle falne og ånder over dem sin fred.

Da blir sjelen løst fra sine bånd, da stilles smerten og stiller gråten. Himlen hvelver seg over deg og løfter deg opp i en høyere sfære. Du finner en åpen himmel, hører jubelen fra englekoret og føler deg frelst og fri — fri-fri-fri! Og så istemmer også du julehymnen:

Ære være Gud i det høyeste!
Fred på jorden!

Og i menneskene Guds velbehag!

SA samler vi oss alle i ønsket om fred.

Fred i vårt eget land.

Fred ute i verden!

Fred for alle hjelpeløse og lidende mennesker!

Fred i Jesu navn!

Alt «godt» kommer fra Amerika

På Christian National Party of American's årskongress i Los Angeles for noen tid siden holdt Ulrich Varange en tale.

Herr Varange uttalte bl. a.:

«Det er ganske naturlig at europeerne beskjeftiger seg med amerikanske forhold, for det er jo i Washington det blir avgjort hvor stor rasjonene skal være som europeerne får.

De lover som idag gjør at europeere sitter i fengsler og konsentrasjonsleire, fordi de kjempet mot kommunismen, stammer også fra Amerika. Og alt som «hollywoodiserer» de europeiske land kommer også fra Amerika.

Det fryktelige system av «krigsforbrytere», «avnazifisering» og «utrensning» kommer også fra Amerika.

Under amerikansk forvaltning dømmes menn til død og fengselstraff, fordi de på østfronten kjempet mot kommunistene.

Mens de i Washington mener at de har satt igang et korstog mot Russland, holder de samme amerikanske makthaveres vasalregjeringer i Europa de tidligere frivillige på østfronten i fengsel og konsentrasjonsleire.»

Jo, papegøyene i Europa er kommet langt i sin amerikanisering.

Jul

Av sokneprest Eystein Poulsen

«Se, jeg forkynner Eder en stor glede som skal vederfares alt folket. Eder er i dag en frelser født som er Kristus, herren, i Davids stad.»

Julen er den store gledens høytid. Gleden og kjærligheten hører nøye sammen. Skal julen bli til glede for oss, må nestekjærligheten få rom. Hvis julegleden skal bli alt folket til del, må den innbyrdes kjærlighet være slik at ikke en eneste stenges ute fra kjærlighetens velvilje, omsorg og barmhjertighet.

Bjørnson sier i et av sine dikt: «Når barmen varmende omfatter verden i kallet: helt god å være mot alle, alle, — da blir det morgen, riktig, riktig morgen.»

Vi har hittil ventet forgjeves på at denne lyse morgen med kjærlighet til alle skal gry over folket. I stedet er det en dyster skumring som hviler over land og folk. Det er jo en sørgelig kjennsgjering at en stor del av det norske folk er blitt forstøtt av sine egne landsmenn. Det navn som de er blitt benevnt og brennemerket med har skilt dem ut av folkefelleskapet og brorskapet.

Hvordan er det mulig at vårt folk kan feire en rett jul når julens store tanke om glede for alle og kjærlighet til alle blir fornekta. Julens eneste betydning er blitt den å minne oss om hvordan det skulle være, men ikke er. — I julen er det nok så at nestekjærligheten får en kort og vel også svak oppblussen. Men hva hjelper det når det alle de andre årets dager er så ytterst lite igjen av den kjærlighet og sanne glede som julen skulle skape.

Kjærligheten må først og fremst vise seg i barmhjertighet mot alle dem som lider og har det vondt, men aller mest mot dem som kjenner seg forstøtte og forlatte.

Shakespeare sier om barmhjertigheten at «den kommer som det milde regn fra himlen. Den kveger dobbelt, både den som viser barmhjertighet og den som mottar barmhjertighet.»

Kristi forutsigelse om at engang — i de siste tider — skal kjærligheten bli kald hos mange, er på det sørgeligste blitt oppfylt i våre dager. Men enda verre er det at urettferdigheten i stor utstrekning rår og bestemmer over mange menneskers skjebne. — Sokrates har sagt at urettferdigheten er den største av alle ulykker.

Hvordan er det mulig for alle dem som kjenner seg ubarmhjertig og urettferdig behandlet å følge noen glede over julen. Hvordan kan fangene, som er berøvet det beste menneskene eier, fri-

Den siste dag.

Oppbrudd fra fangeleiren.

Det er ikke mørkt i rummet. Utenfor er sterke lamper på staker og vegger og det lyser inn gjennom vinduet. En vaktmann hylar med sirenen at nå skal det være morgenappell. Vaktmannen går derute i lyset, knesvak forbi vinduet. Han har svart bilje med skildt på. På hodet har han et svart varetrekk med skildt i. Det ser ut som en ku har gjort noe på hodet hans, noe som er

gjenreist og ny og ukjent for meg og jeg er ikke den jeg har vært. Jeg har vært en arbeidende mann og nå er jeg ikke til noe. Odden av min lanse er brukket. Jeg gikk inn i min forvaringstilstand som inn i et parantes. Men når parantesen oppløses får jeg motsatt fortegn. Jeg gikk inn med fortegnet + og kommer ut med -. Hvis jeg forstod meg på matematikk ville jeg for-

Farvel biskop Berggrav!

Når nyttårsklokkene denne gang lar sine manende klemte bringe bud om det nye år, forsvinner til samme tid et år i tidens hav.

de ha skjedd alt forlenget.

Det er få mennesker forunnt alt i levende live å se sin person og sin virksomhet i den gradhelyst og bedømt som vi

fra harselas mot det annet. Noe halv-
væpnet. Colonel med bambusstav.
Skal jeg ikke ha med umiddelbar
vær på skulderen, — som engang
før?

Men ta ikke dette alvorlig. Jeg er
på åtteårsstadiet, og således . . . .
Jeg har flere attester på det. En
stor doktor i Oslo har sagt det. Det
har envidere stått i avisene, så det
må være sant. Og enda er jeg så
farlig! En barnegangster langt opp
i årene.

Imidlertid sitter jeg på køyekan-
ten i den morgen som skildret er og
føler meg farlig med måte. Det er
noe evnesdeleggende i å føle seg
så ufarlig, så i den grad uskadelig.
Jeg er bare litt opprevet, lett spent,
for i dag er det min siste dag in-
nenfor. Jeg har vært i et slags fos-
terstadium, vært en slags embryo i
5 år og skal fødes påny til en ver-
den som jeg er nysgjerrig på. Jeg
er klar over ett: Verden derute er

Nederland er bekymret for amerikansk besettelse

De amerikanske troppers moral er
fryktelig.

I kirkelige kretser i Nederland er
en meget bekymret over rykter
som forteller at amerikanske trop-
per skal stasjoneres i Vest-Euro-
pa.

På grunn av disse rykter blir
det i bladet «Opstanding» offent-
liggjort fryktelige skildringer av
den tilstand som rådet da de alli-
erte tropper besatte Nederland,
Belgia og Frankrike. De for som
dyr rundt og deres moralske van-
del var så grusom at tingene kan
ikke gjengis på trykk, sier avisen.

En sammenligning med den ty-
ske besettelse er umulig. Overalt
erkjente en at de tyske besettel-
sestroppers moralske vandel lå
langt over de allierte — og da sær-
lig amerikanernes. Fra de tyske
troppers side ble ikke befolkning-
en i noe land utsatt for ubeha-
gelligheter av noen art. Det hele
forløp som om det skulle ha vært
fredstider — hvis da befolkningen
ikke selv gikk til utfordringer.

Naturligvis taler i dag alle
«patriotiske helter» om terror, ty-
ranni og liknende, men dette gjø-
res for å sette martyrkronen på
eget hode. I virkeligheten har en
med hensyn til den offentlige mo-
ral fra tyskernes side ikke opplevd
noe særlig.

Atter kommer bladet med en
skarp kritikk av de amerikanske
tropper.

prøve den nye meg i et ukjent til-
være. Der skal legges et minus til
det derute. Dette er ikke bare den
siste dag, men således også den før-
ste.

Dagen går med å pakke mitt jor-
diske gods, — det tiloversblevne.
Det rommes i en barnehåndkuffert
og i en pappeske merket: Margarin.
Så skal og blir det gransket av nid-
kjære menn. Se dog, det er så lite
å granske, og så ufarlig, så uskyldig
at det er til å skamme seg over.
Så spises den siste dag av blikkfæ-
tet. Den siste ølje har man allerede
fått. Den smakte ikke annet enn
som lunkent vann. Det gjorde den.
Så skyller man skjeen under sprin-
gen og takker Gud for maten og
undres på hvordan og hvorfra ma-
ten i de påfølgende dager vil kom-
me. Det er ikke uviktig.

Det tar sin til å trykke venner i
hånden og smile det falske smilet
som skal uttrykke forhåpning. Også
den livsvarige må man smile håp til.
Det er avskyelig, men hva annet
kan man. Men det får det til å koke
hos meg. Vannmakt svir verre enn
gikt.

I siste stund kommer stedets
prest. Kanskje skal det være et bi-
belord på fallrepet, et dåpsritual før
fødselen. Jeg vet ikke. Han kom ikke
så langt. Jeg merket at han etter alle
disse år ikke var orientert, han lev-
de i sin verden, i Guds rike på jrdn.
Og så er det jeg som sier noe. Etter
et års taushet sier jeg noe i over en
års taushet sier jeg noe i over en
time. Jeg siterer hyerken Paulus el-
ler Petrus.

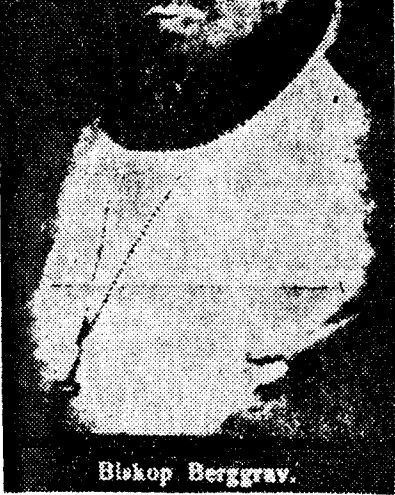
Fred være med dem, jeg sier ham
hva jeg så i Norge, — hva jeg har
sett i 50 år. En i 5 år oppdemmet
dåm er sprengt, det er en lise, en
fryd å la det flomme og la seg ta
av flommen. Og presten blir stillere
og stillere, kanskje på grunn av re-
ligiøs tålmodighet, eller tar han meg
ikke alvorlig. Han sitter der og har
mitt mentale åtteårsstadium i tan-
kene. Men når jeg roter om i mine
5 år nedsyltede amuler av åndsev-
ner husker jeg at han ofte nikket
og sa av egen drift, at jeg hadde
rett. Ja han innrømmet i enrom
med meg under fire øyne, uten vit-
ner, at jeg hadde rett. Der kreves
ikke mer enn prestemot til å klare
det, det forstår seg. Men vi skiltes
uten å være blitt fiender, sånn i al-
minnelig forstand. Og det var ikke
lite.

Bilen er i porten. Jeg kryper inn
og sitter og ser ut gjennom det å-
ne vindu og ser mine kameraters
ansikter i lyset fra de elektriske
prosjektorer, bleke ansikter med et
vemodig smil utenpå forgremmelsen.
De ser med underlige blikke etter
bilen som de så etter en sort kiste

— Fortsettes side 8 —

fra den offentlige arene om
hvem det dessverre heller ikke
kan sies noe annet og bedre om
enn at savnet blir lett å bære.

Den 31. desember legger Os-
lobispen, biskop Berggrav, fra
seg sitt bispekors og går
over i de statspensjonertes rek-
ker. For fremtiden skal det
norske folket bli spart for den
hemningsløse biskops selvbe-
staltede og påtrengende u-unn-
værlighet. Fra den nevnte dag
må biskop Berggrav finne seg i
å la sin titel utstyre med de tre
små, men uhyre betydnings-
fule bokstavene f-h-v. Det bur-

Biskop Berggrav.

Jol i fangelægeret 1945

*Det er høgtid og helg over by og bygd —
og atter forkynnast orda.
På nytt stig klokkeklangen i frygd
over fridom og fred på jorda.
Atter syng vi om englar i skjol —,
vi helsar og helsast med: Signa jol.*

*Men tankane vandrar og augo med —,
dei møter eit piggrådstengsel.
Ein spør seg tvilande: Kva slags fred —,
fridom og fred — i fengsel?
Ein søkjer dit utgangen — porten er,
og møter ein mann med eit ladd gevær. . .*

*Du står og er rådlaus —, til ingenting.
Du gruvlar og grunar lenge.
Då svarar det kviskrande rundt ikring:
For o r d e t kan ingen stenge!
Det står ikkje gjerde for ånd og ord —,
og ordet er kome i kjøt til jord!*

*Og ordet vart hengt på ein kross til sist,
og bortgøymt og gravlagt vart det.
Men endå lyder det sterkt og friskt
om f r e d til kvart mannehjarte.
— Då skin det ein strålende, solklår dag
frå han som gjev siger i nederlag.*

*Då vandrar ditt auga i ro og trygd,
heilt uredd for alt som tvingar.
Då lær du åtgjerde med hender bygd,
og smiler av rifleringar.
For d e n mann har aldri i striden tapt
som kjempa ved å n d, ifrå æva skapt!*

Nyrud, Mosjøen, jola 1945.

TORE ELG

ned i beskjæmmelse når talen
komer inn på den tvetungede
prælat. Det Berggravske dogme
om «ord med dobbelt bund» har
hatt en kränk skjebne. Hans
nødtvungne tilhengere — de
som har vært avhengige av
hans løftede pekefinger — har
krympet seg. Ærlige mennesker
har skammet seg.

«En hul og emmen prælat,
sin egen tusenfryd», sa Helge
Krog høsten 1945 om den bi-
skoppelige velærværdighet. Be-
dre og mere rammende kan det
vanskelig sies. Helge Krogs ord
bør hugges dypt og uutslettelig
inn i biskop Berggravs minne-
stein i framtidens Norgeshisto-
rie.

Et alminnelig menneskes be-
skjedenhet eller evne til selv-
granskning har biskop Berg-
grav aldri hatt. Derfor var han
også — til tross for at han så
godt som noen satt i glasshus
— i stand til å kaste «den før-
ste sten» i 1945. Hans innsats
etter den tid har spart hans
landsmenn bryderiet med å
reise ham en forsmedelsens
niddstang. Det har biskoppen
til overmål greid å ordne med
på egen hånd. «Folkedommen
over NS» vil — som det ufyse-
ligste av alt som «frigjøringen»
førte med seg — bære biskop
Berggravs navn inn i framti-
dens historie og forlene det med
herostratisk uddødelighet.

Det er noe symbolsk ved det
at det ble major Langeland for-
unnt i biskoppens siste funk-
sjonsmåned gjennom en ordi-
nær norsk lagmannsrett å do-
kumentere at «folkedommeren»
biskop Berggravs egen optre-
den i 1940 ikke holdt nasjonale
mål. Stort dypere kan ikke
«ufeilbarligheten» ramle. Stav-
vangerprosten, Lars Oftedal,
vokste i sin tid av fornødrel-
sen gjennom sin selvbekjennelse.
Noe tilsvarende har ikke bi-
skop Berggrav maktet. Det er
andre som har måttet kle ham
naken. Dermed øker hans for-
nedrelse enn ytterligere.

I dag er det tusener og atter
tusener i dette land som ut fra
sin innerste samvittighet kan
bedyre at det er biskop Eivind
Berggrav som har kverket deres
siste rest av respekt for den
norske statskirke. Sørge over
det behøver imidlertid ingen å
gjøre. Når alt kommer til alt,
klarer kristensynet seg uten
noen tilsetning av maktsyk
geistlighet og tvetunget farisæ-
isme.

Biskop Berggrav går. Og vel
er det.

Må det vare lenge innen vi

de er ute av stand til å
hjelpe.

Herren Jesus har sagt at det
som er umulig for mennesker er
mulig for Gud. Ved Guds kraft
er det mulig tross all erfaring
om ubarmhjertighet og urettfer-
dighet å være glad og frimodig.
Apostelen Peter uttrykker det
slik: «For dette finner nåde, om
noen av samvittighet for Gud
finner seg i sorger når han lider
urettferdig.» Det å finne nåde er
bare et annet uttrykk for å finne
gleden.

Ett må vi ikke glemme: Skal
vi kunne vinne den julegleden
som varer, må vi ved bønnens
hjelp få rensset ut av oss all bit-
terhet og følge i hans fotspor
som ba for sine fiender der mis-
handlet ham og dømt ham med
urettferdighet.

Jeg vil nytte anledningen til
gjennom disse linjer å sende en
hilsen med et hjertelig ønske om
julefred og julegleder til alle, sær-
lig til dem som ennå sitter inne
og dem som har mann eller sønn
eller bror i fengsel og til dem
som har mistet noen av sine
kjære.

Jeg vil slutte med dette vakre
ønske av Charles Dickens: «. . at
ikke den ringeste av våre brødre
og våre søstre må bli stengt ute
fra den lodd de har rett til og
som vår store skaper har gitt
dem til å gledes ved.

Ekteskap

er inngått mellom Anders L.
Eggen, Melhus og Solveig K.
Berntzen, Ski.

Hørt på Hebu.

En smørgås spør en fange hvilken
stilling han hadde i det private liv
før freden brøt ut. Professor, sa fan-
gen. Hva slags professor, spurte vak-
ten. I gåseøyne, sa fangen.

Sommeren 1945 drev «Urtekom-
mandoen», som arbeidet utenfor lei-
ren med å smugle inn tobakksblade.
En gang ble fangene stoppet i porten
inn til leiren med sin trillebør med
en dyrebær last. Hva er det dere har
på trillebåra, sa vakta. Jo, — det er
«Milorgia Infernalis», sa fangen. Ja,
— så, sa vakta — dere får passere
da. Da ble stor jubel i leiren da «Mi-
lorgia Infernalis» var blitt grundig
inntørket og gikk opp i røyk.

SAGT.

— Menneskets kamp mot staten må
aldri opphøre.

— En sosialist har intet å håpe av
Stalinismen.

Arnulf Øverland.

må lide den tort å se noe til-
svarende på en norsk bispestol.

Da overlærer advokat Haug skulle myrdes fordi han ville beholde kommunalordningen

Hva har herrene Sam. Knutzen, ekspedisjonssjef Boyesen og overlærer Kåre Norum foretatt seg i denne alvorlige affære?

Sam Knutzen

Overlærer, advokat Haug, Oslo, har i flere år måttet drive et energisk arbeide for å få fram fra Utenriksdepartementets gjemmer, et for ham særdeles interessant dokument.

Dokumentet var et anonymt brev skrevet av en viss ledelse av «hjemmefronten» og sendt regjeringen i London.

Haug var selv med i ledelsen av motstandsbevegelsen, men da «kretsen» ville gå til angrep på landets konstitusjon ville han ikke være med på dette.

De som forberedte angrep på landets forfatning fant da ut at Haug var en farlig mann, og i ovennevnte rapport forlangte de at rette vedkommende måtte «likvidere forræderen» hurtigst mulig.

Skrivelsen ble sendt gjennom den norske legasjon i Stockholm til regjeringen i London.

Skrivelsen lyder:

Bull til Trygve Lie, datert Stockholm 14. mars 1944 (fra

tar skal bli sendt med neste post.

Det er som sagt blitt glissent her hjemme og vi savner Deg og Dine. «Norske venner» sørger for Dora som foreslått og fra «den rømte sønnen» skal det bli sendt den gamle mor en pakkehilsen nå og da.

Ha det godt og vel møtt her hjemme senere på året.

L. L.

2.3.44.

Brevet er av legasjonen oversendt den vanlige hjemmefrontforbindelse med anmodning om uttalelse For øvrig er Norum vel inne i disse ting. (Påtegning på brevet).

Det viser seg at bak underskriften «L. L.» står den nå så ille farne tidligere direktør i Nasjonalhjelpen og nå forretningsfører i «Vårt Land», Sam. Knutzen.

Av skrivelsen fremgår at den har passert ekspedisjonssjef Boyesen (den fra 1945 så store mann i Kirkedepartementet) og videre har skrivelsen vært kjent av den siden 1945 meget store formann i Norges Lærarlag, hr. Kåre Karlsen Norum.

Sam. Knutzens rapport ble oversendt Kongen.

Kravet om «likvidering» førte ikke fram i dette tilfelle.

Som vi tidligere har meddelt skulle saken behandles av Oslo byrett 23. november. Saken ble utsatt til utpå nyåret, etter at det var opptatt forlikforhandlinger uten resultat.

Forlikforhandlinger skal etter forlydende vært forsøkt også før rettssaken, men altså stadig uten resultat.

Det later til å være meget maktpåliggende for visse herrer å unngå at denne sak blir fullt og helt offentlig belyst.

Vi forstår dette.

Det er noen som har profitert stort i makt og ære etter 8. mai 1945 som visselig er meget redde for å misste sin forlorne glans.

Det er blitt høst og høststem-

Edm. Haug.

ning blant de store. Blomst og løv vissner og faller av over alt blant dem.

Vi og mange med oss er spent på å få høre om Boyesens befatning med likvideringsplanen, og hva Norum har gjort i sakens anledning.

Haug var kanskje så heldig at han ikke tilhørte feilt parti?

En rekke spørsmål melder seg i forbindelse med denne sak.

Hva mere skjuler seg i Utenriksdepartementet av djevleskap fra okkupasjonstiden?

Hvor mange flere enn Haug er det som er tilsvinet og nedrasket av maktbegjærlige fyrer?

Vi vet at uskyldige og prektige mennesker ble myrdet i okkupasjonstiden.

Gikk rapportene også i disse tilfeller den samme tjenestevei?

Hvem avsa den virkelige dødsdom? Var det Nygårdsvolds regjering i London?

Vi bare spør.

Hanen galer

Stortingstidende 1932, s. 1938, sp. 1. Quisling utt. bl. a.: «Verden er i uro, volusjonære fare, det vet vi er Quis-går forandringer i hele verdenssystemen uro som stiger stadig. Der foremet forandringer som det er umulig å tenke seg kan løpe av uten store rystelser og omveltninger. Man må tro at det en gang blir fred her på orden, men denne fred må skapes gjennom organisasjon. Det er en fullstendig illusjon å tro på en evig fred mellom nasjonene på annet grunnlag enn mellom de enkelte mennesker.»

lings yndlingside. Den får vi servert «Så vidt vi ser er det bare to muligheter for det. Det er at et forbund — om ikke Nasjonenes forbund — blir enig om å etablere et sterkt oppsyn i verden som kan kue alle forsøk på krig, som kan gjøre krig til forbrytelse, likesom slagsmål og drap er det mellom de enkelte menn. Den annen løsning er den som forsøkes i Moskva, å tvinge dem under et revolusjonært sentrum og gjennom verdensrevolusjonens seier bygge et fredelig samfunn. Jeg stemmer for den Quisling, Russland, Sovjet og den første av disse løsninger...»

Stortingstidende 1932 s. 1949 sp. 2: Fr. Monsen utt. bl. a.: «Statsråd Quisling måtte naturligvis også ved denne anledning mane frem sitt elskede russiske spøkelse. Hvis det er en filis ide, må det være statsråd noe menneske her i landet som har ved enhver anledning».

Stortingstidende 1932, s. 1960 sp. 2: Nygaardsvold utt. bl. a.: «Hvis statsråd Quisling hadde rett i den ting, at det kun er to ting som fører fram til den evige fred, enten en sammenslutning av borgerlige stater, eller som han sa, Moksva-systemet, — ja så tror jeg for min del at de velger arbeiderklassen ut over verden Moskvasystemet».

Arrestasjon og straff

er dårlige politiske virkemidler. Det er en statsmannskunst a la lensmannsdreng som hadde liten sympati innen Tjøme lag av N. S. under kriggen — også på lensmannskontoret. Ja, kanskje aller minst der.

Etterkrigsdemokratiet i Norge synes derimot å finne slike virkemidler helt i sin orden.

O. Aall.

Forbunds-spalten.

På det første møte i Forbundets landsledelse i Romsdal i sommer, ble det vedtatt at Forbundet foreløpig skal bygges opp som en tillitsmannsorganisasjon. Men på møtet ble der nedsatt en lovkomite som skal utarbeide Forbundets lover og vedtekter i detalj. Disse skal forelegges førstkommande årsmøte i landsledelsen til sommeren. Den endelige organisasjonsform vil da bli fastsatt.

Fylket er foreløpig den største lokale enhet. Fylkene deles opp i distrikter, som består av bygder og byer som kommunikasjonsmessig og på annen måte utgjør en naturlig enhet. Distriktene deles naturlig opp i enkelte kommuner, som atter — etter behovet — oppdeles i mindre enheter (skolekrets, grend, bykvarter etc.) I spissen for hver enhet står en tillitsmann: fylkestillitsmann, distriktstillitsmann, herredstillitsmann, grendetillitsmann o. s. v.

De Forbundsmøter som har vært holdt i vår og i høst, har delvis vært fylkesmøter, delvis distriktmøter. Det har vist seg — av lettforståelige grunner, — at det er lettere å samle folk til distriktmøter enn til fylkesmøtene. Fylkesmøtene krever lange reiser og overnatting, og tar derfor både tid og penger, mens distriktmøtene kan ordnes enklere, kortere reiser, fram og tilbake på dagen osv. Distriktmøtene samler derfor mer folk og gir — iallfall foreløpig — det beste resultat.

Søndag 29. oktober holdtes distriktmøte for Hadelandsbygdene i Lunner. Det var surt og bustete høstvær, med glatte og sølete veier, men likevel hadde distriktstillitsmannen, adjunkt P. Lysakermoen, samlet en rekke av bygdens beste menn. Forbundets formann og sekretær orienterte om arbeid og planer, og bygdens tillitsmannsapparat ble organisert.

Torsdag 9. november ble det i Gjøvik holdt møte for distriktene Valdres og Vestoppland. Møtet ble holdt kl. 12 i Håndverkerens lokale, som var fullt besatt. Fra Forbundets sentrallidelse møtte, foruten formann og sekretær, også Forbundes nestformann, Anders Hafskjold. På møtet ble bl. a. drøftet Forbundets retningslinjer og arbeidsmåte. Den linje som er valgt under Forbundets nåværende ledelse fikk sterk og enstemmig tilslutning og anerkjennelse.

På møtet uttalte kaptein Høyden: «Skal vi nå fram til avgjørende resultater, må alle krefter som arbeider for vår sak, samordnes. Vi må slutte opp om vårt Forbund, så dette blir en maktfaktor av rang. Saklig kritikk er bare av det gode, meningsforskjell

Mordet på lensmann Røring.

undersøkelse etter morderne. En bør begynne med de som bor nærmest mordstedet.

Det er så mange underlige saker, som f. t. opptar de dertil innrettede myndigheter, f. eks. det mystiske mord ved Seljordvannet og den forunderlige sak mellom advokat, overlærer Haug og den ikke ukjente Sam Knutzen, at det vel nytter lite å minne om mordet på den velaktede lensmann Nils Røring, et mord som skaket opp sinnene for å bli glemt av en eller annen meg ukjent årsak. Men jeg ber om plass for en kort omtale forat den ikke skal bli glemt av dem, som på våre vegne skal vokte på, at rettferdigheten engang skal skje fyldest.

Lensmann Nils Røring gikk fra sitt hjem en av dagene midt i april 1945, og skulle på kontoret i Eidanger. Det var ca. 15 minutters vei og han paserte prestegården litt før kl. 9 om morgenen. Ca. 300 m. fra prestegården ble han skutt ned av — såvidt man kan formode — tre menn. Allerede en time senere var det spredt ut det rykte, at han var skutt av tyskerne, fordi han ikke hadde stoppet på anrop, idet han hadde gått på jernbanelinjen. Dette ble imidlertid snart fragått, da det kunne bevises, at han ikke hadde gått på jernbanelinjen. Så ble det sagt, at han var blitt skutt ned av noen, som var kommet i bil — sannsynligvis fra traktene omkring Hønefoss. Et par menn skulle ha kommet i bil og vært innom Folkerestauranten for å spise for så å forsvinne. — Mordernes motiv skulle være, at Røring hadde satt opp en «gisselliste». Det viste seg senere, at det var en liste over dem, som skulle gå borgervakt. Så fallt også denne begrunnelse bort og så ble det ikke mere snakk om saken.

Nils Røring var jurist, stifter av Porsgrunns NS-lag, det første som ble stiftet, og var en usedvanlig dyktig og rettskaffen mann. Han hadde ingen uvenner i sitt distrikt og holdt aldri eggende taler, og det var utallige som søkte hans bistand under okkupasjonen. Selv blant dem, som en tid yndet å kalde seg «Jøssinger» hørte man ikke annet

(Linn)
Ekspedisjonsjef Boyesen.
Kjære ekspedisjonsjef.

Dette forfalskede eksemplaret
rør H. nå har satt alle hensyn
til side. Han har nemlig latt
mangfoldiggjøre detaljene for
kommunalordningen i over-
gangstiden og sendt disse ut
sammen med en personlig kom-
mentar, som på demokratiets
vegne avviser ordningen som
utilbørlig og stridende mot
grunnloven. Lærernes distribu-
sjonsapparat er misbrukt til
dette. Dessuten har han gjen-
nom tredjemann sendt ut ano-
nyme truselbrev til 10—12 av
våre ledende menn. I siste sty-
remøte ble han endelig desavu-
ert, men han kan jo allikevel
ødelegge alt.

De illegale aviser som kom-
munistene sender ut agiterer
allerede mot den rolle fylkes-
mennene etter planen skal spille,
og tyskerne og N.S. kan nær-
somhelst begynne innhøstning-
en av våre beste folk landet
over. Det er tynt nok som det
er nå, og det er ingen annen ut-
veg enn at rette vedkommende
likviderer forræderen hurtigst
mulig.

En avskrift av hans kommen-

Garantiene og beredskapslovene

Et av de klokeste innlegg i presse-
diskusjonen om beredskapslovene er
skrevet av Knut Coucheron Jarl
i Dagbladet 11. okt. 1950. Vi gjengir
et avsnitt:

«En protesthenvendelse til Stortinget
med følgende motivering ville det
være en viss mening i: En regjering
som skal håndheve en lov med så
vidtgående ekstraordinære fullmakter
som det her er tale om, må ha en
parlamentarisk basis hvis bredde i
et hvert fall ikke må bero på en parti-
politisk tilsmikelse, et forræderi mot
demokratiets og parlamentarismens
grunnleggende prinsipper. Vi kan til
nød avfinne oss med en regjering som
så usjenert har innrettet seg på et
langvarig men kunstig opprettholdt
liv. Men vi vil ikke gi den den sær-
lige tillitserklæring som ligger i å gi
den fullmakten som forutsetter en
uplettet demokratisk fortid og sikre
demokratiske instinkter. Og denne
burde munde ut i en henstilling til
stortinget om ikke å vedta en ekstra-
ordinær fullmaktslov før vi får ut-
trykkelige garantier for at regjering-
en vil medvirke til oppfyllelse av
fellesprogrammets løfte om en rett-
ferdig valgordning.»

Langeland — Bergsvik-saken få?

Vil biskop Berggrav bli siktet etter straffelovens paragraf 86?

Dommen må også få følger for fylkesmann Platou, soren-
skriver Vedeler og byfogd Norem

I «Adresseavisen» for 12. ds.
har Lorentz Vogt en artikkel un-
der overskriften «En bombe som
ikke burde vært en bombe».

Han skriver bl. a.:

«Som ganske riktig anført av
Aftenposten må saken få følger
og for to grupper av embets-
menn. 1) De mot hvem grave-
rende beskyldninger er bevist.
2) De mot hvem der er rettet
sterke beskyldninger uten at sak
er reist.

Da tiltalebeslutningen er
trykt som stortingsdokument,
må der selvfølgelig bli forholdt
på samme måte med dommen.
Naturlig vil det være at alle do-
kumenter oversendes Odelsting-
et og protokollkomiteen. Den-
ne skal så allikevel behandle

den i statsråd foretatte oppnev-
nelse av setteriksadvokat. Det
ene henger sammen med det
andre.

Domen over mange er hard.
Uttalelsen om Berggrav kan
vanskelig atskilles fra straffe-
lovens paragraf 86. For Vedelers
og Norems vedkommende er sa-
ken også meget ille. Det samme
gjelder fylkesmann Platou.

Personlig mener jeg at de
konsekvenser som må tas er
urettferdige, fordi de mer er en
følge av, hva der har funnet
sted etter okkupasjonen enn
under denne. Når man lettere

kan forsonse seg hermed, særlig
for biskop Berggravs og fylkes-
mann Platous vedkommende,
er det fordi de selv er skyld i
det uheldige forløp oppgjøret
med andre har fått. Gjennom
den falske og uheldige legen-
de om den ubetingede motstand
fra første stund ble der skapt
en stemning som til slutt må-
te ramme de herrer og flere
som en boomerang. Fylkesmann
Platou var ingen mild herre
som rådmann i 1945. Berggrav
skrev «Folkedommen over NS»
og traff disposisjoner vedrøren-
de deres gravsteder som hadde
liten forbindelse med kristen
tankegang.»

Rensemiddel-tiden.

Rinnende vann bunnfeller
forurensninger. Det kan se nok
så broket ut der forurensning-
en setter inn. Men 50 meter
lenger nede har fornyelsen
skjedd, og vannet er igjen kry-
stallklart og gjennomskiktig.

På tilsvarende vis er det med
tiden som rinner. Den bunn-
faller de falske tilsetninger og
klarlegger det faktiske og hold-
bare. Grumset blir borte og
sannheten blir enerådende.

I år er det 200 år siden bon-
deføreren Kristian Lofthus ble
født. Han ble sin tids Quisling.
Den uredde opposent mot alt
det som enevoldstidens for-
skrudde samfunnsformer førte
med seg. Den utrettelige for-
kjemper for frihet, sannhet og
rett. Han var sin samtids fore-
gangsmann, og som alle som
tar på seg den slags verv, må-
tte også han betale dyrt for sitt
frie syn. Da de franske frihets-
ideer slo rundt om i det syd-
lige utland, steg engstelsen for
Kristian Lofthus's tilsvarende
ideer til det hysteriske innen
de kongetro, norsk-danske kret-
ser, og gjennom løftebrudd og
svik lyktes det i 1790 å sperre
frihetsmannen Lofthus inne som

statsfange i det svarteste fan-
gehull gamle Akershus festning
overhode hadde å oppvise. Etter
9 lange og lidelsesfulle år døde
Lofthus i sitt fangenskap.

For datidens «gode» nord-
menn sto Kristian Lofthus som
høyforræderen og opprøreren.
Det hørte til god tone i de kret-
ser — og det ga muligheter for
personlig opphøyelse — å øse
hån og forakt ut over «forbry-
teren» Lofthus.

I dag har bildet endret seg.
Det har runnet adskillig vann
i tidens hav siden dengang. Be-
grepen har klarnet. I dag vet
vi at det var Kristian Lofthus
som la grunnsteinen til frigjør-
ingsverket i 1814.

I sommer ble det holdt en
minnegudstjeneste for Kristian
Lofthus i Vestre Moland kirke
og etterpå gikk et stort bonde-
tog med flagg og bannere til
Lofthus-bautåen, som ble reist
av nordmenn ved hundreårs-
festen for 1814.

Vi tillater oss å sakse følgen-
de referat fra «Dagbladet»:

«Dagens høydepunkt var professor
Midtuns tale om Lofthus og hans
livsgjerning. Han ble eksponent for

sak må nå underordnes — eller i det
minste skje i samarbeid med — For-
bundet for Sosial Oppreisning.» —
Formannens uttalelser fikk samstem-
mig tilslutning.

Fredag den 10. november holdtes
møte på Hamar med tillitsmennene i
Hedmark distrikt av Hedmark fylke,
nemlig kommunene Stange, Romedal,
Løten, Vang, Furnes, Ringsaker, Nes
og Hamar. Møtet behandlet endel or-
ganisasjonsspørsmål.

norsk tross i en nedgangstid, sa
professoren, og selv om han var en
mann som ikke kunne innordne seg
under lovene og som ble dømt til
livsvarig fengsel av Høyesterett, så
hyller vi ham i dag varmt og inder-
lig som fremskrittets og fridommens
mann. Han var en patriot som følte
det som sin plikt å ta seg av de un-
dertrykte sak. «Bli enige og stand-
fættige» var hans ord fra fengslet
til sine meningsfeller, og han klaget
ikke over sin egen tunge skjebne.
Taleren nevnte også den betydning
hans livsverk har hatt ved at flere
diktere er blitt inspirert av beret-
ningen om Lofthus. Særlig Werge-
land, Vinje og i vår tid Gabriel
Scott.

En bondereisning ble kalt opprør
på Lofthus's tid, nå for tiden ville
en kalle det bondepolitikk. — Loft-
hus ble sendt til Akershus, — i vår
tid sender vi slike menn til Stortinget!

Tilslutt fremholdt foredragsholde-
ren at minnet om Kristian Lofthus
maner oss til samhold, og det viser
at ærlig strev og troskap mot idea-
lene bærer frukt til slutt.»

Til dette referat er ikke me-
get å tilføye. Visstnok stemmer
det vel ikke så ganske at det er
menn av Kristian Lofthus's
støpning som dagens velgere
har sendt på Stortinget, men
bortsett derfra gir professor
Midtuns ord grunn til megen
ettertanke.

Det siste ti-året har grumset
kraftig opp i vår hjemlige hi-
storiske elv. Det er ikke for me-
get å si at det har skjedd be-
visste forurensninger. Men —
tiden rinner og gjør sin gjern-
ing. Selvrensningen har tatt
fatt. En dag vil vi igjen kunne
melde klart vann. Og da — men
også først da — vil historiens
dom kunne felles med full tyng-
de over vår samtids gjerninger
og misgjerninger.

Den dom vil sikkerlig falle
noe anderledes ut enn den som
våre samtidige «folkedommere»
har puslet med.

Helge Grønstad.

ne. Det kunne vel være umaken
verd å foreta en liten undersø-
kelse, og da begynne med dem,
som bodde nærmest, dengang da
mordet ble forøvet. Kanskje
man kunne begynne på selveste
prestegården, som ligger ca. 300
m. fra mordstedet. Det er mulig
at de derborte kan ha hørt eller
sett noe. Et annet hus ligger ba-
re 150 m. fra mordstedet, og de
som bor der bør også få anled-
ning til å forklare seg. Kanskje
også den daværende lensmanns-
betjent kan fortelle noe.

Dette er bare en antydning til
utvei for en mulig etterforsk-
ning, hvis noen har interesse av
å komme til bunds i denne for-
brytelse. Rettsapparatet har vel
nok å gjøre med stortingsmed-
delelse nr. 64, så det er vel lite
håp om at det vil bry seg noe
med et mord som fandt sted på
en NS-mann i 1945, men saken
nevnes her, fordi jeg har den
oppfatning at det er andre kref-
ter i bevegelse for å bringe sann-
heten for dagen i rettsstaten
Norge.

Tilskuer.

ER DE KLAR OVER

at vi når langt og får
folk i hele landet i tale?

HAR DE NOE PÅ HJERTET

så bruk våre annonsespalter.

32 øre pr. mm.

Reservert plass etter avtale.

«8. MAI», Kristiansund N.

Hva er mortifikasjon?

I lagmann Hjelm Hansens
rettsbelæring i Mørk—Slaatto-
saken 17. september 1934 defi-
neres begrepet som følger (ifl.
«Aftenposten» nr. 470 for 18.
sept. 1932):

«Mortifikasjon betyr bare, at
der ikke er ført bevis for be-
skyldningens sannhet. Den be-
tyr ikke at beskyldningen er
usann. Mortifikasjon er derfor
en betinget og tvilsom
rehabilitering. Den inne-
holder ingen kritikk eller
reprimande over injurian-
ten.»

«8. Mai»

Postgiro: 81827

Redaktør
Arvid B. Arntzen

Forretningsfører
Per Kvendbo

Kontor: Fløyvelen 25, Kristiansund N. Telefon 1330

Abonnementspris kr. 16,00 pr. år

Utgitt av Interessentskapet 8. Mai

Selvransakelse og ettertanke.

Så er det jul igjen — en stakket tid til selvransakelse og ettertanke før årsoppgjøret. For oss alle, som er stemplet som «landsvikere» og er listeført i straterregistret som forbrytere, er det skjellig grunn til å spørre: Hva har vi oppnådd i det år som snart er gått? Og svart må bli: Noget, men ikke svert meget og ikke nok. Det sies at Vårherres mølle maler langsomt men godt, og det kan vel også for vårt vedkommende være sant. Vi har klart å bygge opp det sterke og handlekraftige Forbundet for Sosial Oppreisning, og vi har med fremgang kunnet holde gående vårt kamporgan «8. mai», som med sin brennende fakkel når frem til hele landet. Vi har også sett at adskillige langtidsfanger fra de politiske konsentrasjonsleirer er sluppet løs og at de minst rammede har fått sine statsborgerlige rettigheter tilbake. Dette er sannelig ikke så lite, men oppgjøret har vi ennå ikke fått, selvom vi ved felles anstrengelser har slått hull på muren slik at folk kan få se, hva der skjuler seg bak isfronten, som ble reist i landets besøksestid. Vi har således ennå ikke vunnet den politiske seir. Politikk — ja man kan vel tilslutt bli trett av de evindelige gloser om, at politikken er det muligste kunst, selvom det nå engang er slik at dette er sant. Men vi har vel også bittert fått erfare, at politikken er kunsten å gjøre saker og ting umulige. For vi vet, at en økende skare selv blant politikere ønsker å få slutt på rettsoppgjøret — ikke bare fordi det har virket som den reneste poliomyelitt på den nasjonale organisme, men også fordi det store oppgjørs egentlige bakmenn etterhånden er blitt så ubarmhjertig avslørt, både de forskjellige kategorier som ville skape diktatur herhjemme og de som er verdensteatrets maskinmenn bak jernteppet. Vi vet også, at menigmann sier og mener, at det nå må være slutt. Men de politiske partier lever fremdeles i slagskyggen av det lumre fellesprogrammet og vokter engstelig på hverandre, mens de frir etter stemmer og tilslutning blant dem, som etter juni-loven 1949 har fått sine borgerlige rettigheter tilbake. Som stemmekveg er vi altså gode nok, men vi står fortsatt i kongeriket Norges strafferegister som forbrytere og vil bli stående der, inntil vi selv har erhvervet evnen til å gjøre det muligste kunst. Altså: Ingen stemmer til noe parti som ikke helt og fullt vil gå inn for vår sak.

La oss ikke glemme at vi har et stadig voksende følge både hjemme og ute. Revisjonstiden nærmer seg. Vi skal bare minne om, hva lord Hankey skriver om Nürnberg- og Tokiodomstolene i sin bok «Handlet vi rett?» som nå er kommet på norsk: «Det nytter ikke å blande sammen politikk og rettsoppgjør på denne måten. Det er en sørgelig bommert som vi alle sammen må betale dyrt under den årelange venting — venting på en fred, som ikke kan skapes av hat, bare av rettferd.» Og han som sier dette er ingen smågut. Han var medlem av det britiske krigskabinett, først under Chamberlain og senere under Churchill og har talt vår sak gjentagne ganger i det engelske overhus. Og som han taler, taler også mange andre med stigende tilslutning i erkjennelsen av, at i felles fare er verdens skjebne avhengig av samling, av retning midtad!

La oss så gå inn i julen og inn i det nye året med fortrøstning i sinnet. Vi har nok ennå noen stribukker å slåss med på den indre front, men vi har verdensopinionen med oss, og selvom de store politikere ikke har forsomt kunsten å gjøre saker og ting umulige, så er kravet på besinnelse og rettferdighet etterhånden blitt til en orkan, som nok kan komme til å kreve uventede ofre både på den indre og ytre front, men som også er ofrene verd.

La oss derfor ikke bare si med munnen men også av hjertet

REFLEKSJONER

I DENNE SPALTEN søker vi å bringe til våre leseres kunnskap litt av det som hender ute i verden og som ikke passer i dagspressen av i dag, som synes fremdeles å være preget av 1945-mentaliteten. Det er fellesprogramets ånd som svever over spaltene, både hos dem, som har gjort opp sin regning for okkupasjonstiden og hos dem, som gikk under i brattsjøene for siden å stige opp igjen i strålende selvrettferdighet. De tjente ikke sine lesere, da de forsvandt, men krever i dag ros og ære fordi de ikke tok risikoen ved å komme ut og i hvert fall la sine vante lesere få litt utover direktivenes kjedsommelighet. Men, dem om det. — Vi går våre egne veier og søker frem til sannheten uten noen forpliktelse overfor dem som styrer og befaler og såsant våre lesere vil fortsette å slutte opp om vårt strev, vil vi følge dette program så langt evnene og midlene strekker.

VI SKAL I DAG begynne med en historie fra København. En skuespiller, som nettopp er vendt hjem fra studier i Wien, forteller at stemningen har skiftet adskillig i den østerrikske hovedstad i de siste par år. Umiddelbart etter krigen var det pradtisk talt umulig å treffe en wiener, som ikke enten hadde sittet i konsentrasjonsleir eller på fremrakende måte hadde deltatt i den illegale bevegelse. (Våre lesere kjenner sikkert typen fra sin fhv. omgangskrets, som simpelthen av folket bygdene og oppholdt seg på skauen.) Nå er det blitt helt anderledes. Hvis man våger å antyde, overfor en mann, at han har vært antinazist, svarer han meget energisk: Jeg antinazist? Jeg har aldri vært antinazist. Tvertimot! Jeg var lige fra starten med i Die Bewegung. Å nei, meg er det ingen som kan si noe på. — Dette er altså resultatet av de alliertes demokratisering! Refleksjonene overlater vi til leserne.

APROPOS NAZIST. Ved retten i Esbjerg i Danmark er fiskeriminister Knud Ree idømt 10 dagbøter a kr. 20.00 fordi bladet «Vestkysten» i hans tid som redaktør hadde kaldt en landsmann nazist. Av premisse, som har en viss interesse for den offentlige polemikk fremgår det, at mannen riktignok hadde vært nasjonalsjallist, men at uttrykket var brukt som en fornærmelse. Her til kom, at den fornærmede etter kapitulasjonen hadde trukket seg tilbake fra det offentlige liv. —

En slik dom ville vel neppe kunne bli feldd i Norge, hvor ordet Nazist brukes som skjeldsord mot tidligere NS-folk, som i ord og gjerning stod lengere fra «Nazismen» enn lederne av dagens politistat. Men tidene kan vel forandres også herhjemme, når de harde påkjenninger får virke sin tid. De er ikke til å misunne. —

en plimsoller. Med dette navn betegnet man en gang de sjødyktige, men høyt forsikrede skip, som datidens engelske skipsredere ikke unnså seg for å sende ut på de farefulle verdenshav for å kunne innkasere profitten ved det uunngåelige havari. Først en behjertet engelsmann ved navn Plimsoll (1824—1898) lykkedes det å sette en stopp for trafikken gjennom en lov om innførelse av lastlinjer og fastsatt sjødyktighetsbevis, og etter ham kalles senere et sjødyktig skip for en «plimsoller». Gjennom en raffinert skjebnens ironi bærer den amerikanske, som nå i Peking skal redde USA's og FN's synkeferdige Korea-politikk nettopp navnet — mr. Plimsoll! —

DET HAR VÆRT TALT SA MEGET OM, at Østerrikes Anschluss til Tyskland bare var Hitlers verk og at den ikke hadde noen gjengklang i selve befolkningen. Men etter det som skjer i det stille i enkelte deler av Østerrike ser det ut til at tanken om Anschluss fremdeles lever og har mange tilhengere. Med sentrum i Graz og med tyngdepunktet i Steiermark og Kärnten, hvor det gjennom årtier har hersket en utbredt pangermansk stemning, forsøker nå sterke høyregupper å samle seg til aksjon mot det de kaller separatistregjeringen i Wien. Bevegelsen har sitt eget organ, som utkommer i et opplag på omkring 40.000 og som får stadig større utbredelse. Tonen i bladet synes ikke å være direkte neofascistisk, men gir mere uttrykk for de antislaviske tendenser, som gjorde seg gjeldende hos den alltyske bevegelse fra keisertiden. Om statsdannelsen i 1945 mener bladet, at den simpelthen var antityskernes revolusjon. Wien er, skyld i misbehavert. «Mens den tyske blodsarv er bevart ren og uforfalsket i de østerrikske forbundsländer, er den i Wien etter 300 års blodblanding med sla-

Plyndring.

Av h.r.advokat Gustav Heber.

III.

En ny og uhørt ulovlighet, som vi aldri tidligere har sett maken til i dette land, er at offentlige myndigheter innsetter folk til å bestyre formuer, tilhørende folk, som er satt under tiltale eller endog blott siktede eller mistenkte. Dette er helt ulovlig. Vi har tidligere sett eksempler på, at sterkt forgjeldede personer har gått med på frivillig å overlate forvaltningen av sin formue til et av vedkommendes kreditorer valgt styre og således frivillig er gått med på å bli satt under administrasjon. Men hvis vedkommende debitor ikke gikk med herpå, hadde hans kreditorer bare den utvei, at de forlangte hans bo tatt under offentlig behandling av vedkommende skifterett som konkursbo. Før de kunne opnå noe sådant, måtte de som regel først bevise, at deres debitor var insolvent, og hvis denne bare råde over likvide midler i den utstrekning, at han kunne dekke sine kreditorers fordringer etterhvert som disse forfalt, så kom de ingen vei mot ham, før han var blitt nødt til å innstille sine betalinger. Oppdiktede fordringer kom en kreditor her ingen vei med. Det samme gjalt bare påståtte fordringer uten bevisligheden. For at omtvistelige fordringer skulle komme i betraktning, måtte det i et hvert fall sannsynliggjøres, at kravet hadde sin riktighet.

De oppkonstruerte krav på skadeserstatning, som er blitt reist mot medlemmer av N. S., er så omtvistelige, at neppe noen

Etterhånden er man kommet dit, at tyskerne allernådigst skal få lov til å bli med på visse betingelser, men det eiendommelige er at tyskerne ennå ikke er blitt direkte spurt om de vil være støttropper for de alliertes interesser. Så meget er dog klart, at tyskerne ikke vil være med på noe halvt og ikke som allernådigst opptatte forbundsfeller. Resonnementet er klart: De tyske generaler, som med 200 divisjoner dro ut for å sikre Europas stilling i øst, fikk oppleve det katastrofale nederlag, som stemplet dem som krigsforbrytere. De vil nå ikke ta risikoen ved med en brøkdell av denne

skifteforvalter med normal respekt for lands lov og rett ville ha ansett disse som tjenlige grunnlag for en konkursbegjæring, og under ingen omstendighet ville han ha godtatt et slikt oppkonstruert krav som tilstrekkelig grunnlag, før vedk. NS-medlem også virkelig var blitt dømt for overtrædelse av straffelovens § 86. Men når man etterhånden måte være kommet så langt, at konkurs ble åpnet på et slikt fiktivt fundament, så hadde staten ingensomhelst enerett til å bestemme, hvem som skulle være bestyrer i konkursboet, men her ville også de øvrige kreditorer være medbestemmende, slik at de, når betingelsene dertil forøvrig forelå, kunne endog kassere en midlertidig beskikket bestyrer. Når det istedenfor denne fremgangsmåte vilkårlig blir oppnevnt en mann med myndighet til å skatte og valte med vedkommende bo uten noen kontroll av skifteretten og de øvrige kreditorer, vil det sees, at dette er verre enn plyndring. — Den, det går ut over, blir ikke mere herre i sitt eget hjem, og det vil si, at han mister sitt hjem. Bestyreren kan gi seg til å selge hans enebolig eller aksjeleilighet, slik at han blir helt husvill, hvis bestyreren da ikke selv overtar den etter billig takst eller maksimalpris.

Bestyreren vil forøvrig ha rik anledning til å ødelegge hans forretning i bunn og grunn og vil også normalt komme til å gjøre det på grunn av presumptiv ukyndighet eller rent ut dumhet.

De uhyrlige feilgrep og rettsbrudd, som her i tidens løp er begått mot en rekke personer, vil den norske stat være ansvarlig for, og når vi er kommet så langt, at folket tvinger sine statsmakter til i disse spørsmål å oppføre seg anstendig, vil alle disse erstatningskrav komme på regningen, og da kan det hende seg, at plyndringsfondet, som dets opphavsmenn er så stolte av, kommer til å lide av galopperende tæring.

Gustav Heber.

På grunn av «utrenskningen»

Langeland — Bergsvik- sakens fasit.

Det er å anta at resultatet i Langeland — Bergsviksaken kom som noe av et sjokk på påtalemyndigheten og den selvbestaltede «heimfront».

Her hadde man gjennom måneder og år riktig gasset seg ved tanken på den avregning man skulle foranstalte overfor disse frekke injuriantene som i sin formastelighet hadde snakket vondt om det «verdige» rettsoppgjør og dets drabanter av «gode» nordmenn. Nå skulle man vel endelig engang male pakket skjeppe full og klemme kjeften til på all uregelmert oppsetsighet.

Stoffet ble gransket godt — endog særdeles godt. Politi, statsadvokat og riksadvokat bladde i langsommelige tider om hyggelig i sine bunker av folianter, de gransket og veide, veide og gransket, og ble så til syvende og sist enige om en tiltale som skulle slå gjennom alle vegger.

Nå skulle pakket til pers!

Lørdag den 9. desember 1950 falt Eidsivating lagmannsretts dom. Og det ble vel en dom! Alt i de tidlige middagstimer brøt nyheten seg som et uvær inn i den besteborgerlige lummerhet rundt om i de mange jøssinghjem, der man alt for lengst hadde avskrevet opposisjonsfronten som ferdig og for dømt.

Hva skulle vel slikt bety? Var retten blitt sprø, eller var rettsstaten for alvor gått i oppløsning? Hadde ikke selveste Justisdepartementet alt den 3. september tatt et beroligende forhåndsstandpunkt i saken gjennom Stortingsmelding nr. 64? Et rent lite bibelverk, der både den faste og den konstituerte riksadvokat hadde fått adgang til uhindret å boltre seg og til forlods å skjære brede remmer av de siktedes ryggtafler? Så megen sak-kunnskap måtte da vel sikkert stå til offentlig troende. Å ytre tvil i så måte ville jo være jevngodt med den rene «landssvik»?

Og så etter all denne sikre forventningen denne bomben av en rettsavgjørelse. Hva var egentlig meningen? Hadde man

ikke hatt så megen sunn sans når man først forlot landssvikprosessens velsignede særdomstoler, at man i et hvert fall hadde sørget for et «pålitelig» utvalg av legdommere som hadde forstått å tilegne seg «rettsoppgjørets» underforståtte hensikt og indre mening?

Nei, man hadde åpenbart ikke det. Så selerssikre var man at man vitterlig hadde tatt risikoen på å la 10 alminnelige, normale mennesker ta standpunkt til skyldspørsmålet og til dermed å holde hele sakens resultat i sin hule hånd. En adgang som disse 9 «læge» menn + en ditto kvinne hadde tatt konsekvensen av, og som resulterte i en avgjørelse av skyldspørsmålet som fullstendig tok pipen ut både av aktoratet og rettens juridiske avdeling. Tre ukers rettsforhandlinger hadde sagt men sikkert bragt lagretten inn til sakens kjerne. Det hadde gått opp for den hva det i virkeligheten dreide seg om. Og den tok sin beslutning deretter.

Major Langeland ble helt og holdent kjent «ikke skyldig». — Direktør Bergsvik — NS-mannen — var ikke fullt så heldig. Men også han ble kjent straffefri i en rekke punkter; men selv for de punkters vedkommende som han ansåes å måtte bære skylden for, presiserte lagretten uttrykkelig at den erkjente tilstedeværelsen av «særdeles formildende omstendigheter».

Selve prosedyren var ikke fra de tiltaltes side i første rekke lagt an på å godtgjøre de påståtte «beskyldninger»s sannhet. Det som de hadde lagt den vesentlige vekt på var å få fastslått at de hadde aktverdige grunner for sine anførsler og at dette etter omstendighetene måtte virke straff-befriende, noe som det i det store og hele også lykkedes dem å få fram og som også kom til uttrykk gjennom lagrettens kjennelse. Hensett til dette opplegg av sakene, måtte en regne med at påtalemyndigheten ville søke å trumfe frem en utstrakt mortifikasjon. Hvilket også slo til. — Mortifikasjonen fikk et stort

København, har i svensk «Dagsposten» skrevet en artikkel, som klarer Korea-problemet. Da begivenheten utvikler seg så hurtig, skal vi ikke gjennomgå artikkelen her, men nøye oss med som kuriosium å gjengi slutten av den: «Dette er altså det siste forsøket på å redde USA's foretag nede i Korea, som nå er så problematisk, at det kan sammenliknes med en dødsseiler, eller som det ble kaldt i de store seilskipenes tid for hundre år siden,

omfang — og etter den viten man satt inne med, tildels et forbausende omfang. Det var mange av de tiltaltes påstander som ble veid på mikrovekt, og hvor det nok ikke hadde vært så greit å bestemme til hvilken kant vektningen ga utslag.

Nå — en mortifikasjon sier ikke annet eller mer enn at retten ikke har funnet det førte sannhetsbevis «tilstrekkelig». — Det som det i øyeblikket kan ha skortet på, «tilstrekkelighet», kan bøtes på ved en senere leilighet så sant det blir sørget for å supplere bevisene med mere holdbare og overbevisende argumenter. For nærværende har retten talt, — og det får en avfinne seg med, med det materiell som man i den foreliggende saken hadde trodd det nødvendig å mobilisere.

Men — det var ikke alle beskyldninger som ble mortifisert! Og det var vel i grunnen denne del av saken som skapte det egentlige sjokk innen de «gode» kretser. Etterat retten hadde avsagt kjennelse for at samtlige de i tiltalen omhandlede beskyldninger måtte anses å være «ærekrenkende», krevde aktoratet at hver og en av disse beskyldningene — uten hensyn til om de var belagt med straffeskyld eller ikke — måtte bli gjenstand for «full mortifikasjon». Som de ærlige mennesker de er, støttet de tiltalte begge to gjennom sine forsvare opp under denne statsadvokatens påstand, forsåvidt som de tilrådet lagretten å gå med på mortifikasjon i alle tilfelle «hvor den måtte være i tvil».

To lange timer rådslo så lagretten om dette mortifikasjons-spørsmål. Og så ramlet bomben — — —!

I syv tilfelle i major Langelands og i to i direktør Bergsviks sak fant lagretten at de tiltalte hadde prestert det nødvendige bevis for sine beskyld-

— Fortsettelse side 8 —

lig, heter det. — Og årsaken? Ja, den er ikke vanskelig å finne. Den er et resultat av den fatale Roosevelt-Chudchill'ske politikk, som har delt Østerrike opp i interessesfærer, hvorav russerne har tatt en brotpart og derfor hindrer en samling av landet. I sin splittethet og svakhet, søker så folket etter faste holdpunkter, og et av dem er Anschluss, en samling av den germaniske rase — ikke nettopp etter Hitlers mønster, men som et bolverk mot den fremmede innflytelse, som mer og mer vil gjøre østerrikerne til et blandingsfolk uten nasjonale instinkter.

DET ER IKKE BARE SOLSKINN over Marshallplanen, og det gir seg uttrykk blant de amerikanske arbeidere. En av lederne for American Federation of Labour, Sid Lens, har i tidsskriftet «The Nation» fremholdt dette. Han sier, at økonomisk har nok Marshallplanen utvilsomt vært en suksess, men den oppfatning brer seg mere og mere i liberale amerikanske kretser, at den politisk har vært en fiasko. Den har ikke oppfylt det politiske mål som fra arbeidernes synspunkt ble satt, nemlig å svekke kommunismen i Europa. Den enkle sannhet er, skriver han, at skjønt Marshallhjelpen har bidratt til å bringe Europa på fote økonomisk og kanskje har frsinkinget en kommunistisk maktovertagelse, har den gjort lite for å tilintetgjøre kommunistenes reserver. Årsaken hertil er at Marshallplanens goder ikke er rivet ned til arbeiderklassen, samtidig som arbeidgiverne lever høyt på den ekstraprofit som de oppnår ved de nye amerikanske maskiner, deres kartellavtaler og skattesnyterier. Hann kritiserer EAC for, at organisasjonen ikke har anvendt Marshallplanen til å gjennomtrumfe sosiale forbedringer, da det til syvende og sist er i arbeiderklassens kampen mot kommunismen står.

Sid Lens er nettopp vendt tilbake fra en Europatur og hans kritikk er således et resultat av hans undersøkelser på åstedet. Han er forøvrig ikke alene om kritikken. Også andre fagforeningsfolk, som har vært i Europa i år, deler hans synsmåter. Disse finner selvsagt ikke plass i den toneangivende amerikanske presse, som heller liker skjønnmalingen, men den formår allikevel ikke å ta kelegge det virkelige forhold.

VESTTYSKERNES DELTAGELSE i Europas forsvar mot de stadig fremstormende kommunister, er fremdeles dagens store problem.

så vidt saken være klar. Tyskland stiller sine betingelser og det er hel og full anerkjennelse som partner og en hør som under tysk ledelse kan gjøre helhjertet innsats om ulykken skulle være ute.

FOR DEN, SOM TROR PÅ EUROPAS MISJON, er Europas nærværende hjelpeløshet allikevel ikke håpløs. Det mener i hvert fall sir Oswald Mosley, som fortsetter sine propagandamøter i Londons arbeiderkvarterer. Hans organ «Union» refererer ham således: «Han spør: «Hvorfor skal vi skjelve for russerne? Det finnes 270 millioner europeere, 170 millioner russere og 140 millioner amerikanere. Europa er blitt en hjelpeløs kasteball mellom USA og Russland, bare fordi det ikke kan bli enig. Han spurte sitt auditorium: Er vi amerikanerne eller russerne underlegne? Og til dette svartes det med en brusende torde av neirop. Han fremholdt deretter at det tyske folk skulle bli en del av dette Europa, og for ikke lenge siden hadde disse tyskere russerne nede for telling og presset pusten ut av dem. Det trengtes hjelp fra briter, amerikanere og franskmenn for å få dem på benene igjen og for å forsterke russerne slik at de ble en trussel mot hele verden. En krig mellom et forenet Europa og Russland skulle bli en walk-over, hvis bolsjevikene våget å sette igang et angrep. Denne uttalelse ble hilst med kveldens kraftigste bifallsstorm, som avbrøt taleren for mange minutter. — Slik taler den europeiske optimisme og det er denne Mosley-optimisme Europa trenger, men den må underbygges med en full forståelse av Tysklands problemer og med en hel og full oppreisning som også vil komme til å omfatte oss — de politisk forfulgte, hvis synsmåter har seier i kraft av det ubønnhørlige livs kjennsgjerninger. Vi hadde rett, vi handlet rett i vår uforsonlige kamp mot kommunismens verdensbrann, og først når denne erkjennelse gir seg uttrykk i handling, kan det bli tale om et forenet Europa».

Det er på bakgrunn av disse kjennsgjerninger og i tro på, at det ennå må kunne finnes utveier til å redde vår del av verden fra politisk og kulturell ødeleggelse, at forfatteren av disse Refleksjoner gjennom det siste år sender sine lesere ønsket om et godt nyttår, et år som tross alle mørke skyer kan bli et gjenfødelsens år, bare våre politiske motstandere vil forstå tidens tale, legge hovmotet vekk og erkjenne vår ubestridelige rett til å leve som frie og likeverdige mennesker. . .

— Menneskerettighetene får vi i det lengste prøve å holde på så lenge ordet er fritt, og for et kultur menneske eksisterer det ingen frihet når ordet er tatt fra ham. Og så lenge vi kan bruke det, har vi håp for vår fremtid.

Arnulf Øverland.

— Det er mange i dag som ser en tredje krig som det eneste håp.

Arnulf Øverland.

Det belgiske blad «Opstanding» i Antwerpen skriver: «For en utenforstående er den tallmessige svakhet av den franske arme fremdeles en gåte. Dette har imidlertid forskjellige årsaker, og blant disse er den etter krigen iverksatte «utrenskning» ikke av minst betydning.

Det er få som vet at på grunn av «utrenskningen» ble 24,000 offiserer satt utenfor den franske hær. Det er bevist, at tre fjerdedeler av de franske familier som siden hundreårsskiftet tradisjonsmessig har stillet offiserer, er blitt rammet av denne hevnaakt.

Alle de stillinger som av denne grunn ble ledige ble besatt av kommunister, eller med andre sympatiserende elementer. . . . .

Av den grunn er denne «sanering» av den franske arme av dobbelt betydning og skjebnesvanger for Frankrike og dermed også for Europa.»

Den bitre sannhet

Hele Vesteuropa er under krigsangsten blitt henviset til å velge kanoner istedenfor smør. Dette betyr at man må ofre mange sosiale goder, som ellers skulle medvirke til å gjøre verden bedre å leve i. Det la-ter til at det ikke finnes noen vel som går forbi, «dette forferdende dilemma», som verdensbladet «Times» sier. Et folk kan ikke på samme tid være det lykkeligste og det mektigste på jorden. Valget står mellom styrke for staten og lykke for individet. — I dette valget må Atlanterhavslandene ofre sin lykke for den amerikanske maktens styrke.

Men la oss ikke glemme, at «den frie verden» i realiteten gjorde dette valg allerede for ti år siden. Ved å knuse den tyske faktor i verdens maktbalanse fikk den bare to alternativer igjen: Slavens underkastelse under sovjetaket eller soldatens innrullering i dollarimperlets tjeneste. Noe tredje alternativ finnes for tiden ikke og vi kommer vel heller ikke til å oppleve det. Det er den bitre sannhet.

— Menneskerettighetene får vi i det lengste prøve å holde på så lenge ordet er fritt, og for et kultur menneske eksisterer det ingen frihet når ordet er tatt fra ham. Og så lenge vi kan bruke det, har vi håp for vår fremtid.

Arnulf Øverland.

— Det er mange i dag som ser en tredje krig som det eneste håp.

Arnulf Øverland.

Dir. Bergsvik ble under sin forsvarstale avbrutt tre ganger av lagmannen

«Jeg har skrevet mitt skrift for å imøtegå makthavernes påstand om at NS-folk er forbrytere»

Lagmann Bonnevie ble sikkert nervøs da han fikk høre Bergsviks glimrende forsvarstale

Herr Hagmann,
Herrer Dommere,
Ærede Lagrette.

Det ble fremholdt av Langelands forsvarer at det var nødvendig at hans bok ble dokumentert. Det er riktig. Først da kan man få det korrekte helhetsinntrykk. Statsadvokaten oppholdt seg i formiddag meget lenge ved temaet: at Norge var i krig, de provisoriske anordningers gyldighet, rettsoppgjørets lovlighet og han fremholdt bl. a. at det ikke var gjort forskjell på folk.

Derfor er det meg en glede at herr Lagmannen har gitt meg høve til å gjengi et kort tversnitt av mitt skrift, å få fremholde mine motiver og mitt syn på samme sak.

Jeg nevnte innledningsvis her i retten at jeg skrev 150 sider, og at av alt dette bare ca. 2 sider er gjort til gjenstand for tiltale. Hva med resten? Jeg har fremsatt påstande som er like injurierende for myndighetene i sin alminnelighet, for rettsvesenet, for embetsmenn og for private organisasjoner og personer, som de punkter for hvilke tiltale er reist.

Statsadvokaten må tilgi at jeg smilte da jeg leste siste passus i hans tiltale, nemlig om straffeprosesslovens § 85, at man «kan unnlate å ta med straffbare forhold, som i betraktning av det tiltalen gjelder, ikke ville spille noen rolle ved straffutmålingen». Jeg tenkte på alle de andre i skriftet nevnte personer, på de f. eks. som var tatt med i siktelsen, men som ikke nådde frem til tiltalen. Om at de må slå seg til ro med at jeg f. eks. blir dømt for min omtale av betjeningen på Bredtveit. I min imøtegåelse av stortingsmelding 64 ber jeg om også å bli satt under tiltale for de øvrige påstande.

Jeg har skrevet mitt skrift for å imøtegå makthavernes påstande om at NS-folk er forbrytere, «landssvikere». Det er den røde tråd gjennom skriftet, tiltalepunktene mot meg er utveksler, som nå kan kalles overflødige, fordi det er kommet frem så meget fra annet hold herom.

Statsadvokaten sa nettopp at NS-medlemmene gikk inn for at Tyskland skulle seire, de var fiendens redskaper. Det var hovedmotivet. Men er det nå så sikkert, ærede Lagrette,

seg selv og sine venner, at de handlet med Norges interesser for øyet, presset av forholdene, for å unngå større skader, i medhold av Haagerkonvensjonen. Forsikringer som var overflødige da de ikke bestrides av forsvarer.

Men, jeg mener at såvel jeg som mine venner handlet med nøyaktig de samme motiver for øyet. Vi er bare ikke blitt hørt hermed.

Man har ved liknende høve før i tiden i en ganske annen grad opprettholdt en rettsstats renome, f. eks. omtaler Solems kommentar en sak i København i 1809, som også har vært omtalt i mange «landssviksaker» og her i retten. Jeg sikter til Rønnesaken. Sokneprest Bone Falck Rønne og hans medarbeidere, greve Schulin og etatsråd de Connick forlangtes dømt til døden for de hadde gått fienden, den gang den engelske invasjonshær på Sjælland, tilhånde i råd og dåd. Men dengang hadde man i Danmark en stor jurist som fant ut at nettopp disse tre hadde gjort sitt land de største tjenester, de ble frikjent og tilkjent utmerkelse. — Rønne er tilfeldigvis min tipp-oldefar, så «landssvik» synes å være arvelig i familien.

Jeg står her alene blant dommere og lagrettemenn som det sorte får, og jeg er enig med Langeland i at det er i den egenskap myndighetene har plasert meg i boxen sammen med ham. Jeg er representanten for den klasse mennesker som i snart 6 år uimotsagt er blitt skjelt ut som «na-

Direktor Arne Bergsvik

Jeg hadde intet å vinne ved å gå inn i NS, jeg gikk inn fordi jeg mente at det var det eneste riktige sånn som forholdene lå an. Jeg var av den overbevisning at NS var berettiget til å handle, fordi det var det eneste politiske parti som ikke var medskyldig i Norges vanmakt, i dets krig og dets okkupasjon. Så forskjellig, ærede lagrette, kan oppfatningen være.

Allerede under okkupasjonen ble jeg merksam på at tyskernes påstand om at de ble provosert til å besette Norge, fordi Vestmaktene lenge hadde forberedt en liknende besettelse, var sannhet. Det ble belyst av Underøkelseskommissjonen av 1943. Etter okkupasjonens slutt har vi allerede fra 1946, ved det engelske parlamentsmedlem Steven King-Hall og den franske ministerpresident Reynaud, senere ved Mr. Churchill, Liddell Hart og Lord Hankey, og i disse dager gjennom dr. Scharffenbergs «Norske Aktstykker» fått full bekreftelse herpå. —

Og, når okkupasjonen ikke var begrunnet i røveri, men var en følge av krigen mellom stormaktene, da hadde man ikke den grunn til å være tilbakeholdende, som man ville ha hatt, hvis formålet var erobring.

Jeg mente at NS-regjering var en lovlig regjering så lenge okkupasjonen varte. Den danske folkerettslærde, dr. Erik Brül ga følgende logiske belæring herom i 1943: «De konstituerte statsråders autoritet utledes ikke av noen norsk statsrettslig akt, men ene og alene av Reichskommissars utnevnelse, som atter bygger på Fører-anordning av 24. april 1940, som atter hviler på okkupasjonen som fullbyrdet kjennerierring i henhold

De hardt medtatte tyske soldater ble ledsaget av Welhavens politimenn

da de marsjerte inn i Oslo.

I dag blir alt med gjensidig forståelse unnskyldt.

Hvis en idag stiller spørsmål om ting som foregikk for 10 år siden, er det meget lett å bli misforstått med vilje. Veien er derfor ikke lang til rettssalen, hvor det ved hjelp av injuriosprosesser blir lagt en tåke omkring de ting en søkte svar på. Ved hjelp av godt utspekulerte forvrengninger og halve sannheter søkes det å avfeie det hele som ubegrunnet og ondssinnet kritikk.

Blant de spørsmål som er blitt gjentatt helt fra 9. april 1940 og til idag er:

Hvorfor forsvarte ikke generalmajor J. Hvinden Haug Oslo-distriktet? Hvorfor kjempet ikke Gården? Hvorfor lot politimester Welhaven sine folk beskytte og lede de få og hardt medtatte tyske soldater som kom inntil Oslo? — Hvorfor opp-

Tyske soldaters innmarsj i Oslo 9. 4. 50 under eskorte av politimester Welhavens konstabler.

fordret han befolkningen til ro og orden isteden for å organisere en energisk motstand mot fienden? Hvorfor ble ikke de få tyskere tatt som fanger? Var det regjeringens skyld? Stod politikerne bak denne utilgivelige unntakene? Var herrerne personlig redd for kamp?

Vi vet idag hva rette vedkommende burde ha visst den 9. april 1940. At vi tiltross for hele vår selvforskyldte militære ufullkommenhet i de første dager hadde vært istand til å slå tyskernes angrep i Oslofjorden tilbake og å kaste dem ut igjen hvis alle hadde gjort sin plikt.

Den 9. april hadde det vært nok, at et kampvillig kompani hadde forhindret landingen av de første tyske fly på Fornebu, og straks tatt tilfange de første landede flybesetninger, og at et annet kompani hadde tatt seg av de våpenløse, gjennomisete og utmattede tyskere som hadde svømmet iland fra den senkede krysser «Blücher». De tyske bombefly var mer bluff enn en alvorlig fare.

Skyld i den lette besettelse av Oslo og i vår nasjonale og private ulykke og skam, er de politikere og den regjeringen som flyktet uten å etterlate seg klare forhold. uten å mobilisere og gi ordre om kamp og motstand til det ytterste. Det er også beklagelig at generalmajor J. Hvinden Haug ikke kjempet men overga Oslodistriktet og etterpå flyktet, selv om det anerkjennes at han etterpå deltok i forsvarer i et annet avsnitt. Politiets holdning og eksempel har bidratt meget til å

De som ble på sin post.

Alvorsord av dr. Hjalmar Schacht

Den store tyske finansmann, dr. Hjalmar Schacht, som ble frikjent ved krigsforbryterprosessen i Nürnberg og senere er frikjent gang på gang av de tyske denasifiseringsdomstoler, skriver i sin bok «Oppgjør» følgende: «Skulle jeg ha trådt ut av den of-

fentlige virksomhet og påny trukket meg tilbake til privatlivet, ville det ha betydd å gi Hitler fritt spill. Uendelig mange har valgt den veien, men er de dermed også gått klar av ansvar?

Ingenting ville ha vært lettere for meg enn å stille meg i bakerste rekke og si: Jeg var ikke med på det. Jeg har ikke gjort noe som helst.

Statsadvokaten sa nettopp at «den pågående krig», at dette uttrykk i overenskomsten var det beste bevis for at Norges krig fremdeles skulle pågå. Men, ærede lagrette, går det i det hele tatt an å imøtegå denne påstand? For å kunne imøtegå en ting må tingen ha en kjerne av realitet, og det har statsadvokatens påstand ikke. Statsadvokaten henviste også til Kongens proklamasjon av 7. juli som bevis for at Norges krig fortsatte, men jeg kan med min beste

Har de som taler slik, mindre skyld for at Tyskland ble ført inn på forderens vei? Hvorfor ble de ikke på sine poster? Hvorfor kunne de ikke forsvare hver politisk, hver åndelig, hver moralsk posisjon med nebb og klør? Med hvilken rett vil disse menn som dengang resignerte, i dag dømme disse få, som hadde vågemot og ansvarsfølelse nok til å gå den annen vei — kampens, motstandens og

Maleren Søren Onsager

Minneord over en stor norsk kunstner

Da kustumaleren Søren Onsager døde kort etter okkupasjonens slutt ble det ikke ofret mange ord på ham i den norske presse. Han var nemlig medlem av NS og av Kulturrådet og selvom han var en av vårt lands fornemste kunstnere, måtte det ikke i noen form ydes hans minne noen honnør. Men vi kan godt omskrive et kjent ord og si: Gråt ikke over ham eller noen av oss, gråt heller over Dere selv for den tåpelighet og hardhjertethet som I viste. Vi klarer oss nok. — Ved denne anledning vil vi vie den store kunstner og det eiegede menneske noen forsinkede minneord og begynner med en artikkel av hans venn maleren Olaf Willums.

Søren Onsager ble født den 6. oktober 1878. Hans navn og slekt stammer fra den gamle gården Odinsaker — senere Onsager i Hole på Ringerike. I disse eldste ringerikslekter som f. eks. Hurumslekten — hvorfra flere kunstnere er utgått — har han ahner i rett nedstigende linje fra det 15. århundre. Fra sin mor har han muligens det musikalske i sin kunst. Hun tilhørte en gammel bonde- og sjømanns-slekt fra Skauger ved Drammen og var datter av den kjente og aktede Veritas-mann og skibsreder Søren Christensen. Det forståelsesfulle og gode forhold mellom Søren Onsager og hans mor får man en følelse av, når han forteller at hun oppmun-

net ham til å følge sin trang til å bli kunstner. Hun var meget musikalsk og kunstinteressert, og de lykkeligste minner fra hjemmet var når hun i kveldsstundene sang og spilte våre gamle folkeviser, som hun elsket over alt.

Det var i den dengang så idylliske by Holmestrand, — Harriet Backers, Nils Kjærs og Morten Müllers by, — han så dagens lys. Her trådte han sine barnesko og — som han selv sier «hadde sitt første møte med den edle malerkunst» — det var Morten Müller, som med tyrolerdragt og med fjær i hatten og fullt utstyr stod midt i gaten og malte.

Da han var i ti årsalderen flyttet foreldrene til Arendal, hvor hans far, som var apoteker, kjøpte det gamle Løveapotek, og det ble bestemt at den unge Søren også skulle gå den vei.

Flere dyrebare år gikk derved tapt for ham som så gjerne ville bli kunstner. Men først ved 21 årsalderen begynte han å tenke på å bryte med farmasjonen for å bli maler.

Nettopp i dette hans 21de år var det at hans foreldre skulle på et lengere Italiopphold, og Søren fikk være med.

Under vinteroppholdet i Roma i dette uvante, herlige miljø mellom kunst og kunstnere begynte han for alvor å male. — Hans far satte seg først sterkt imot det, men etter å ha malt «på prøve» først hos Harriet Ba-

cker og senere hos Kr. Zahrtmann i København, fikk han farens samtykke. Dette var i 1901. Zahrtmanns skole var i denne tid meget søkt av unge norske malere.

Professor Søren Onsager.

Her arbeidet Søren Onsager nå i to år og reiste sammen med et par andre Zahrtmann-elever, og mesteren selv til Italia i sommermånedene. De oppholdt seg mest i Portofino og Civita d'Antonio, hvor de malte figurer og landskaper. Zahrtmanns personlighet og den intensitet hvormed han arbeidet virket høist stimulerende på hans elever og Ons-

ager sier: Der lærte jeg hva det vil si å arbeide».

Om Zahrtmann forteller Onsager videre: «De fleste av oss som kom til ham fra Norge visste lite om kunst og enda min-

dre om skjønnhetens lover, vi var i virkeligheten temmelig grønne og utviklede, men Zahrtmanns kunnskapsrikdom og hans høyt utviklede estetiske syn og det høye kunstneriske nivå han hadde nådd og især hans iver etter å meddele oss sin begeistring for alt stort, skjønt og godt — der var det at hans betydning lå.» Zahrtmann ledet elevenes un-

ting som var skjulte. Derfor må jeg få lov til å forklare mine motiver, jeg må skrive det ned i et notat, som skrives. Det hadde vært overflødig dersom vi NS-folk hadde hatt noen mulighet for å komme til orde i presse og publikasjoner. Det sies at vi har fri presse i Norge, at vi har trykkefrihet sies det også. Vel, jeg kan forsikre at begge deler er for NS-folk ukjente begreper. Jeg har ofte undret meg over at ingen finner det påfallende at de som rettsoppgjøret vedrører, er så tause. Har ingen tenkt på det? Jeg vet ikke. Når det derfor her er fremholdt at rettsoppgjøret har fått en bred plass i den offentlige diskusjon så må jeg fremholde at dets ofre ikke har deltatt heri.

Vi har hørt mange utvilsomt gode menn stå frem her og forsikre om

lovlig norsk politisk parti, hvis program allerede ble skrevet i 1919, av noen menn for nordmenn, og hvis program var godt.

NS kjempet alene for øket forsvar, det fikk ikke minst av den grunn samtlige andre partier imot seg. Under taler på møter og i skrift ble partiets folk stenet, figurlig og faktisk, allerede fra Quislingsakens dager da samtlige borgerlige partiledere takket statsråd Quisling, som også den gang var alene i kampen, som, som Ameln sa, alene hadde våget å trække de senere makthavere på deres russiske liktær.

Personlig hadde jeg aldri vært medlem av noe politisk parti skjønt jeg i mange år har studert sosiale spørsmål. Jeg fulgte dog både nasjonalsosialismen og NS med interesse.

der er derfor folkerettslig uangrikelig.»

Jeg var av den mening, som folkerettslig sett utvilsomt er korrekt: at den totale norske kapitulasjon i Trondheim den 10. juni 1940 samtidig med den lokale kapitulasjon i Narvik av 6. divisjon, forpliktet Konge, Regjering og Norge overhodet i henhold til overenskomstens § 1 til å legge våpnene ned og ikke gripe til våpen igjen mot Tyskland så lenge den pågående krig varer. Det var de dertil befullmektigede norske myndigheter som ga fullmakt til, resp. som undertegnet overenskomsten, der inntrådte en okkupasjonsstilling i henhold til Landkrigsreglementet i Haagerkonvensjonen. Og denne var ratifisert av Norge og var forpliktende for oss alle.

Og denne proklamasjon var datert 7. juni, kapitulerte gjorde vi først den 10de.

Foruten våre norske folkerettslærere Frede Castberg og Francis Hagerup, har mange utenlandske folkerettslærere uttalt seg herom: schweizeren prof. dr. von Waldkirch som ble anbefalt av Haagerdomstolens president dr. Huber, sier det samme som vår egen regjeringsadvokat Kristen Johansen, at «det er uomtvistelig at innen det besatte område går okkupasjonsmaktens bestemmelser foran den ordinære norske regjerings bestemmelser. Den siste kan ikke ved noen forordning forordningsmessig pålegge den norske befolkning å utføre eller unnlate noe som okkupasjonsmakten forbyr eller forlanger o.

— Fortsettes side 6 —

Disse ord kan ha adresse langt utenfor Tysklands grenser. Hvor mange var det ikke som ble på sin post her hjemme, mens de andre rømte fra vanskelighetene og ansvaret og bragte seg selv i sikkerhet for så når faren var over å komme hjem og delta i hekseprosessene mot dem som hadde ansvarsfølelse og mot til å bli?

Engang må vel de store masser komme så langt at de forstår hva der ble ofret og at nettopp det var årsaken til at vårt land uten sammenlikning slapp best av alle fra krigen og okkupasjonen. Vi minner om den motige Norges Banks direktør, som allerede mens det var farlig, høylydt innrømmet det. Men så er han heller ikke noen alminnelig mann.

eriket» kom tilbake etterat faren var over, og de krav regjeringen da stillet til andre og de rettingslinjer den ga for rettsoppgjøret!

Når nå alle disse impliserte etterpå i gjensidig forståelse har unnskyldt seg selv, og ikke er blitt anklaget, når Stortingets forhandlinger med fienden er blitt dekket over, når Administrasjonsrådets politikk og hjelp til fienden» ved offentlige opprop «hold hjulene igang» er blitt godkjent, — ja da, kan en ikke forstå at de samme herrer er med på å forfølge «medløper» som «landssvikere», uten at en blir minnet om det kjente rop fra forbryteren til et blind publikum: Stopp tyven!

dervisning så forsiktig han kunne og var redd for at de unge skulle miste det personlige. For, som han sa: «Vi fødes som originaler og dør oftest som kopier.»

Det ble dog ikke Zahrtmanns skole som satte sitt stempel på Onsagers kunst. Det ble derimot den franske impresjonisme. I 1903 reiste Onsager meget mot Zahrtmanns vilje til Paris, hvor han arbeidet på egen hånd og delvis på Collarrossis malerskole. I Loure gjorde han studer og kopierte Van Dycks «Den hellige Sebastian» — men fremfor alt lærte han den franske impresjonisme å kjenne.

Som så mange av Zahrtmanns elever slet han i mange år for å fri seg fra den av mesteren innarbeidede violette farve, men inænst arbeide og impresjonismens heldige påvirkning støttet ham i hans bestrebelsler. — De kunstnere som særlig fengslet hans interesse var Renoir, Degas og Sisley.

Det var ved sitt studium av naturen og kunsten at han fant frem til sin kunstneriske uttrykksform — en uttrykksform som er sterkt preget av en meget følsom oppfatning av motivet og den maleriske behandling. Arbeidet optok ham så fullt og helt at han bare av og til fant tid til å treffe sine venner — Karsten, Hinna og Torsteinson, som da oppholdt seg i Paris. — I denne «Storm und Drang»-periode arbeidet Onsager med en stor komposisjon, det sosiale problem «Arbeidsløs», ett dystert bilde med en rekke godt studerte og uttrykksfulle figurer. Billedet forærte han siden til Folkets Hus i Oslo.

De følgende somrene tilbragte Onsager hjemme, malte i Setesdal, Hallingdal, Numedal, Eggedal, med Stadskleiv på Lifjeld og en sommer sammen med den svenske maler Karl Isakson i Vågå. Vintrene reiste han sydover til Paris og videre om våren til Provence og til det gamle italiensk-franske Nizza. Under et opphold i Spania 1910 kopierte han «Teppeveverskene» av Velasques i Pradomuseet i Madrid.

I en rekke år fra 1903—09 var Onsager alene og bare opptatt med sin kunsts utvikling. Det var vanskelige og anstrengende år, fulle av tvil og skuffelser og fremfor alt av søken. Fra disse år stammer bildet fra Place Muffard og det fra Luxembourghaven med karusellen. — På Champ de Mars-salonen i 1908 utstilte han «Læsende ung pike».

I de senere år traff han sammen med kunstnere som han særlig skattet, Nils Vogt, Hans Heyerdahl, Ingebrigt Vik og Thorvald Erichsen, danskene Finn, Clement og Viggo Jarl — sammen med disse siste malte han akt på Thorvald Erichsens atelier.

I årene 1905—06 arbeidet Onsager med grafisk kunst, og som den sikre tegner lå raderkunsten vel tilrette for ham. Av hans første arbeider må fremheves den utmerkede, vel gjennomførte store radering etter Zahrtmanns maleri «Leonora Christina i Blåtårn». Denne radering kom senere ut på Winkel og Magnussens forlag i København. En av hans mange originalraderinger, «Søvende ung pike» ble utgitt av Norsk Forening for Grafisk Kunst i årsskiftet 1909.

— Fortsettes side 6 —

Poseidon:

Da minister Finn Støren og dr. Arne Høygaard etter ordre fra justisminister Gundersen ble arrestert som kriminelle forbrytere i Tanger

Etter spennende kappseillas med det internasjonale politi, klarte de øvrige flyktninger å komme tilhavs med «Nord»

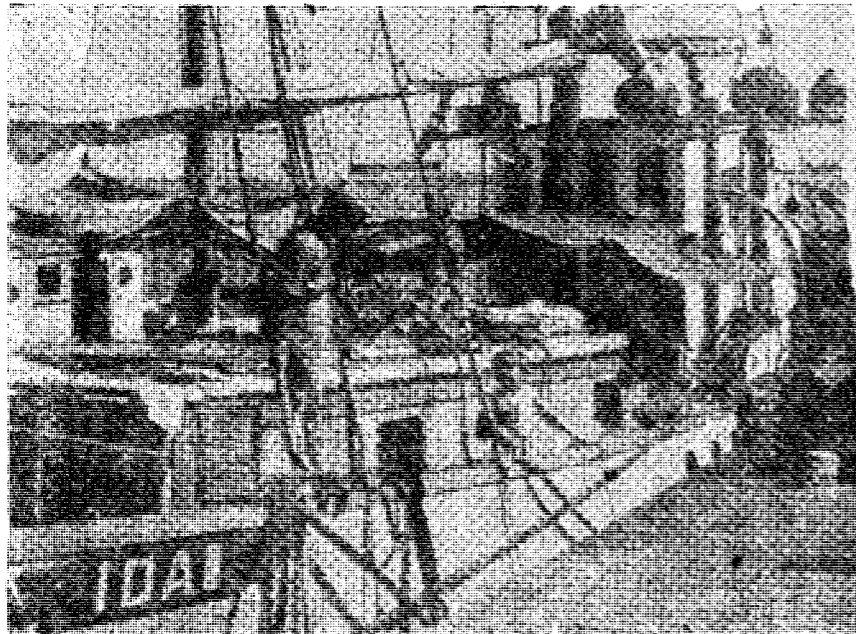
I «Dagbladet» for 25. oktober finnes en ganske oppsiktsvekkende artikkel: «Blir justisministeren og Arne Ording nektet adgang til USA?» «Dagbladet» er engstelig for, at de tidligere medlemmer av «Mot Dag»-gruppen vil bli nektet adgang til Sambandsstatene på grunn av sine tidligere kommunistiske tendenser, og om justisminister Gundersen står det, at han i 30-årene var en av «de mest lovende begavelser» i denne praktfulle kommunistiske avant-garde i Norge. Herr Gundersens lovende begavelse har jo unektelig bragt ham langt frem i verden etter at hans gruppe etter beste evne hadde bidratt til å ødelegge Norges forsvar og legge den lille nasjon opp som den lekreste lokkemat for Europas aggressive stormakter. Etter denne strålende ledelse, har hans «lovende begavelse» utviklet seg videre ved at han har ledet det mest hensyns- og samvittighetsløse rettsoppgjør som har forekommet i Norges historie, til fryd for hans meningsfeller og overpatriotiske jøssinger.

viant og en stor forsyning av brennstoff til motoren, så det var ikke til å unngå, at Tanger måtte anløpes. Motoren måtte også gjennomgås, og da det var liten plass ombord, (bare 4 køyer på 6 mann), flyttet Støren iland på et av byens hoteller mens undertegnede sørget for et mere ubemerket losji til seg selv. Tangers hvite befolkning består for en stor del av politiske flyktninger fra nesten alle Europas stater, og det måtte derfor på forhånd ansees for helt håpløst å anmode byens internasjonale politi om å arrestere slike flyktninger fra Norge. For å oppnå dette, måtte det brukes ganske andre argumenter. Etter det som senere kom frem i dagens lys, hadde Norges «begavede» justisminister funnet ut, at Støren, Høygaard og Vagn Knudsen var kriminalforbrytere, og gjennom det franske politi fremkommet med anmodning om å la disse «kriminalforbrytere» arrestere av det internasjonale politi i Tanger! — Da reiseforberedelsene nesten var tilende og fartøyet så å si klar til å stikke tilsjøs, ble

Mannen som på grunn av sin politiske fortid ikke kan komme til Amerika. Det er i så måte ingen ulikhet mellom ham og de han i dag forfølger.

finnen og meldte fra, at Havnevesenets og Havnepolitietts båt nettopp hadde rundet fyret på moloen, og lå etter oss i kjølvannet for alt det maskinen kunne prestere. Finnen, som både hadde deltatt i Frihetskrigen i 1917, som ganske ung, derpå i Vinterkrigen i 1939—40 og så i Verdenskrigen, hadde mistet begge ben, og gikk på 2 kunstige føtter. Han hadde 2 nydelige jaktgeværer av belgisk fabrikat, begge dobbeltløpet med både hagl- og kuleammunisjon, han fant våpnene frem i en fart. «Dom där jäklarne skulde inte få häckta honom». En av de norske ombord hadde bare et kunstig ben, men 2 våpen, et sværkalibret harpungevæpner med kuleammunisjon, en dobbeltløpet hagl med rikelig ammunisjon, de var bestemt til å skaffe proviant med i form av sjøfugl og størje. Han, en tidligere frontkjemper, ville heller ikke risikere å komme i araberfengsel, og så også etter sine våpen. Situasjonen var derfor ganske desperat, men innen det kom til en eventuell skudveksling måtte «Nord»s gode sjøgående egenskaper utnyttes.

Enten serverer De en bevisst usannhet — eller så har en eller annen narret Dem opp i stry, herr riksadvokat.

Av Oddvar Halbostad.

Selvros stinker, heter det og det var vel selvrosen som la sitt gule, klamme tåkeslør over menneskesinnene ved fredsutbruddet i 1945.

Brølende menneskemasser stod i gatene og ropte sitt «korsiest, korsfest» når N. S. fangene ble ført forbi.

Kvinner gråt, barn gråt over en mor eller far som ble ført vekk av vepnete menn. De forstod ingen ting av det hele. Barnets sinn var hittil et terra incognita for menneskers ondskap, løgn og falskhet. De kjente ikke til navn som «Gulosten», Asbj. Sunde, og Berggrav. De forstod ikke at det var landets «regjering» som na kom tilbake fra sitt frivillige eksil. Tilbake som «befriere».

O, barn, hva du må ha lidd.

Men tro om du glemmer den dag da vepnete menn trampet i stuen og skrek, ransaket skoffer og skap.

Har du spurt hvorfor? og har du fått svar?

«Den kalde krigen» — vi skal her kalde den «den psykologiske krig» spiller en stor rolle i den moderne krigføring, kanskje større rolle enn den økonomiske blokade. Den er gammel som selve menneskeheten, men er blitt utarbeidet ved erfaringer gjennom tidene, til den idag er et av de viktigste våpen i krigføringen. Vi er vel ikke langt unna sannheten når vi påstår at «rettsoppgjøret» er et ektefødt barn av Londonregjeringens psykologiske krigføring. Født i dølgsmål av propagandister utenfor landets

rettsikkerhet» er almindelig kjent nå.

På nyåret 1950 ble det mulig å få spalteplass for den berømte «politifullmektig — Bangsaken». I lang tid var den førstesidesstoff i landets aviser, og de som hadde trodd at det aldri ville lykkes å få denne side av landssvikpolitietts etterforsknings metoder fram i dagens lys ble gledelig overrasket. Det var «Morgenposten» som våget å bringe denne gemene sak, ut til leserne. Ære være «Morgenposten» for det, men den som trodde at alle de saker hvor provokatøren Somdalen hadde assistert «politiet» ville bli tatt opp til ny gransking ble skuffet. Justisminister Gundersen snur behendig medaljen rundt, og viser fram et «lyst bilde» som han selv sier. Til gjengjeld går han til et panikkartet angrep på de som har sett det som en oppgave å få satt tingene på den plass de virkelig hører hjemme.

I sin inngretning til Stortinget om angrepene på «rettsoppgjøret» skriver Aulie bl. a.: «... De som følger seg bitre, er de landssvikere som under krigen førte den mest hensynsløse kamp mot alle som gikk inn for norsk frihetsbevegelse. De er angivere alle sammen,» ut her.

Kjære Aulie, der knep jeg Dem. Under Norges 20 måneders krig var jeg (en av de som angriper «rettsoppgjøret») med i kampene i Narvik, og kan neppe sies å ha vært motstander av «norsk frihetsbevegelse». At jeg faktisk

rettssikkerhet» er almindelig kjent nå.

På nyåret 1950 ble det mulig å få spalteplass for den berømte «politifullmektig — Bangsaken». I lang tid var den førstesidesstoff i landets aviser, og de som hadde trodd at det aldri ville lykkes å få denne side av landssvikpolitietts etterforsknings metoder fram i dagens lys ble gledelig overrasket. Det var «Morgenposten» som våget å bringe denne gemene sak, ut til leserne. Ære være «Morgenposten» for det, men den som trodde at alle de saker hvor provokatøren Somdalen hadde assistert «politiet» ville bli tatt opp til ny gransking ble skuffet. Justisminister Gundersen snur behendig medaljen rundt, og viser fram et «lyst bilde» som han selv sier. Til gjengjeld går han til et panikkartet angrep på de som har sett det som en oppgave å få satt tingene på den plass de virkelig hører hjemme.

I sin inngretning til Stortinget om angrepene på «rettsoppgjøret» skriver Aulie bl. a.:

«... De som følger seg bitre, er de landssvikere som under krigen førte den mest hensynsløse kamp mot alle som gikk inn for norsk frihetsbevegelse. De er angivere alle sammen,» ut her.

Kjære Aulie, der knep jeg Dem. Under Norges 20 måneders krig var jeg (en av de som angriper «rettsoppgjøret») med i kampene i Narvik, og kan neppe sies å ha vært motstander av «norsk frihetsbevegelse». At jeg faktisk

Et par av hans trekk er likefrem geniale. Det siktes her til hans ettersending av de politiske flyktninger ombord i «Solbris» og «Nord», som hans store juridiske begavelse fant ut var kriminallforbrytere. «Solbris»-affæren i Brasil og det dundrende juridiske nederlag han led for den brasilianske høyesterett, skal ikke rekapituleres her, men derimot har jeg selv vært med ombord i «Nord», og tillater meg derfor å berette litt om hans likeså fruktesløse anstrengelser overfor flyktningene ombord i dette fartøy.

Ut på sommeren 1948 forlot vi, d. v. s. forhenværende minister Finn Støren, dr. med. Arne Høygaard, kaptein i generalstaben Vagn-Knulsen, undertegnede og foruten et par yngre NS-medlemmer som var ferdig med sitt «oppgjør», Norge, med kurs for Kapp Finisterre i Spania.

Etter en meget rolig overfart over Nordsjøen, kom vi opp i en forrykende orkan i Biskayabukten, hvor undertegnede var så uheldig å bli slynget mot masten og brette venstre leggben. Dr. Høygaard gjorde alt som sto i menneskelig makt for å kurere benet og lindre smertene. Etter orkanen ankom vi forøvrig i god behold til en liten by i Nordspania. Det søktes kontakt med en spansk journalist, en av «La Pasionaria»s verste fiender i radio under den spanske borgerkrig, og en god bekjent av undertegnede. Størens helbred var heller ikke noe å skryte av, og alt tatt i betraktning, ble det derfor besluttet å søke oppholdstillatelse i Spania for en tid. Den offentlige administrasjon pleier i alminnelighet ikke å være noen hurtigløper i noe land, og allerminst i Spania. Av denne grunn var vi forberedt på å vente lenge på svaret, og benyttet leiligheten til å seile rundt Kapp Finisterre og langs vestkysten av den Iberiske halvøy, rundt Kapp St. Vincent, og etter noen dagers forløp lå vi trygt for anker utenfor et nydelig lite badested, Punta Umbria, sydvest for den lille by Huelva. Været på reisen hadde vært praktfullt, og mitt dårlige ben var blitt noe bedre. I Sydspania ble vi liggende i flere uker for å avvente avgjørelsen i Madrid men ble meget skuffet, da den ble negativ, så vi måtte forlate Spania og gå ned til fristaden Tanger på den afrikanske kyst ved innløpet til Gibraltarstredet.

For å kunne fortsette reisen til Argentina, måtte vi ha ny pro-

konsul Støren arrestert på sitt hotell, og doktoren og kapteinen anmodet om å komme i land til en konferanse. De andre som var igjen ombord, kunne tydelig se, at de fikk håndjern på med en gang de kom opp på kaien. Etter dette vellykkede kupp har sikkert den «begavede» justisminister i Norge kunnet gni seg i hendene av tilfredshet, men det var det store aber, at fristadens politi ikke kunne utlevere de arresterte, uten å ha fått rettens kjennelse for at dette kunne skje.

Et kvarter etter at Støren var arrestert skulle undertegnede i følge avtale treffe ham på hotellet, og ved ankomsten dit fant han hele hotellét i opprør og sorg over det som var skjedd. Personalet trodde han var en stor-smugler som skulle stå til rette for sine misgjerninger, men ble særdeles beroliget, da det fikk beskjed om, at han var hverken kriminalforbryter eller storsmugler, men rett og slett en politisk flyktning fra det fjerne Norden.

Det måtte formodes, at også fartøyet ville bli beslaglagt neste dag, og de øvrige internert ombord, og for å unngå denne mulige kalamitet, gjaldt det å komme ut av havnen innen dagen grydde. Det måtte derfor for enhver pris skaffes nytt mannskap, og ved en omgående bevegelse gjennom araberkvarteret lyktes det å få kontakt med en lettleder og en nordmann, foruten en finne, som et par dager i forveien hadde fått beskjed om at han kunne få være med sydover, slik at vi atter ble seks man. Men en ulykke kommer som bekjent aldri alene. Motoren, som for et par dager siden var blitt prøvekjørt med det beste resultat, nektet plutselig å starte, og snart var det slutt på trykkluften som startet maskinen. Håndpumpen for å pumpe opp trykket ble satt igang, og i den varme natt ble det et veldig slit for dem som pumpet. Så snart trykket var oppe, ble det forsøkt å starte igjen, men alt forgjeves. Så var det ingen annen utvei enn like før dagens gry, å hive opp ankeret og seile, og ennå i mørke kunne vi runde fyret på enden av moloen og sette kurs nordover mot den spanske kyst i en meget frisk vestlig kuling med svær sjø. Alt så nå ut til å skulle gå bra, og undertegnede, som fremdeles var plaget av sitt dårlige ben, kunne derfor gå nedenunder for å hvile. — men hvor lenge var Adam i Paradis?

Etter et kvarters forløp kom

sete linjer. Den var lav i baugen, og satte rett som det var nesen så kraftig ned i sjøene, at vannet føk over kommandobroen. «Nord» falt av fra bidevind til halv slør for å få mere fart, og samtidig begynte den gamle forfølger å slingre voldsomt. Den hadde ingen seil å støtte med, og halte derfor lite inn på oss. Etterhvert som vi fjernet oss fra den afrikanske kyst, tiltok vinden og sjøen i betydelig grad, og snart hadde den gamle kasse fått nok. Den begynte å vende, fikk derpå sjøen helt tvers og slingret slik, at jeg var engstelig for den skulle kante. Antagelig har mannskapet ombord trukket et lettelsens sukk da den kom på riktig kurs med sjøen akterinn tilbake til den stille andedamm innenfor moloen. Kappløpet hadde således vært en strålende seir for Collin Archer, som hadde konstruert «Nord», og hans erindringsskål ble drukket ved første anledning ombord.

Det viste seg å være uråd å krysse ut gjennom Gibraltarstredet. Etter en tids forløp ble dette oppgitt, og vi fant det riktigst å gå inn i Middelhavet, «for å gå i dekning», og få motoren reparert. Etter mange vidervedigheter lykkedes dette uten at stedet av visse hensyn foreløpig kan røpes. Da vi etter 14 dages forløp med frisk vind aktenfra og motoren i full orden sto ut gjennom stredet, kloss under Gibaltars kanoner (vi kunne overse hele havnen), var vi bestemt på å stoppe utenfor Tanger eller Casablanca, og sende en båt i land i nattens mulm og mørke, for å få rede på, hvordan det var gått med de arresterte. Den svære sjøgang umuliggjorde dette, og det måtte derfor seiles videre direkte til Las Palmas på de Kanariske Øyer.

Etter 9 døgns forløp var vi fremme, og bare et par dager etterpå kom det telegram fra en av våre venner i Tanger om at de arresterte var frigitt. Rettens kommende avgjørelse kunne derfor med andre ord ikke være tvilsom. Noen tid etter falt avgjørelsen, som enstemmig forkastet arrestordren på «kriminalforbryterne», og vi kunne triumferre. En av de «mest lovende» Möt Dagister herr Gundersen, hadde atter fått seg en juridisk nese-styver av første klasse, og han har klokkelig unnlatt å forsøke på å gjenta utleveringsforsøket her i Argentina, hvor vi alle har funnet en gjestfri mottakelse, i ly av asylretten for politiske flyktnin-

ger. Når nå «Dagbladet» serverer de vanskeligheter som vil reise seg for alle «Mot Dagister» for å få innreisestillatelse til USA, finner vi politiske flyktninger, at dette akkurat er takk som fortjent, og påkaller det gamle ordspråk om, at «krukken går så lenge tilvanns, så den kommer hankeløs hjem igjen».

Poseidon.

hjem til Norge da faren var over og presentert for folket som befrieren.

Men hvorfor ropte ikke folket «vik bort fra meg du uekte barn av mor Norge» . . . .

Nei, den gule klamme London-tåken hadde formørket deres sinn.

Lyset forsvant og det ble natt, — en lang svart natt, — et sammenhengende mareritt . . . .

Som lagret i en belgmørk kjeller sprang plutselig fram i lyset, et virvar av lover og forordninger, og boltret seg lystig til krigstrommenes tamtararam.

Fra eventyret husker vi Askeladden med fela, som var slik at alle måtte danse når han spilte på den. Alle ble ubønhørlig trukket med i dansen om de ville eller ei, og snart var hele kongsgården full av dansende, stønende mennesker. Noen bad om nåde, men Askeladden spilte videre, og dansen gikk lystig over tilje.

Den 17. august 45 stupte den første frontkjemper for eksekusjonspeletongens kuler. Det var Reidar Håland som ble skutt på Akershus, etter at fire av H. rettsdommere hadde uttalt at det ikke kunne anses straffbart å ha vært medlem av N. S. Derest kom Quisling, og så gikk det slag i slag, og kulminerte med skytingen av kirkeministeren, professor Skanche.

Tyskernes massegraver på Trandum ble oppdaget. Ledende N. S. folk ble satt til gravning, mens den «frie demoraktiske presse» sendte reportere og fotografer til åstedene. Kjempeoverskrifter bilder i pressen utover det store land, med navns nevning av N. S. fangene som deltok i likgravningen. På dette vis dannet det seg hos publikum et assosiasjonsbilde av massegravene og N. S., eller omvendt N. S. og massegravene. Bildet av Quisling på Trandum er det rene skoleeksempel på utnyttelsen av folks evne til assosiativ tenkning. (Det er å under-vurdere propagandistene å påstå

ger. Når nå «Dagbladet» serverer de vanskeligheter som vil reise seg for alle «Mot Dagister» for å få innreisestillatelse til USA, finner vi politiske flyktninger, at dette akkurat er takk som fortjent, og påkaller det gamle ordspråk om, at «krukken går så lenge tilvanns, så den kommer hankeløs hjem igjen».

grunn for avvisskrivene kunne vi ikke benekte. Muligheten for at de sensasjonelle artikler skyldtes en misforståelse eller den ting at pressen synes å ha hatt for vane å tegne bildet av N. S. folk noe usaklig, var tilstede. — Frontkjemperen ble blankt frifunnet for denne dei av tiltalen og som generalkonsul P. Harsem har påvist, skyldtes det hele en av «landssvikpolitiet»s provokatører.

Men det er vel ingen som vil benekte at skriveriene i denne sak pånytt hisset folk opp mot N. S.

Landssvikpolitiet misbruk av fanger i provokasjonsøymed, skal jeg ikke komme inn på her, da denne side av «den norske

Unødig ergrelse.

En skulle tro at det nå skulle ha gått så lang tid etter frigjøringen at den snobbingen med engelsk i tide og utide skulle være over.

Så er ikke tilfelle, og det virker irriterende og stikk mot sin hensikt dersom denne er å gjøre en engelsk-minded. I et skriv fra H. O. K. om definisjoner er således forklaringen på disse også på engelsk. Skrivet er ikke hemmelig, og det skal vel riktigst leses av alt befall. En stor del av befalet som skrivet sirkulerer til, har ikke holdt sine kunnskaper i engelsk vedlike, og en større del kan ikke engelsk i det hele tatt.

I alt er det 12 definisjoner med forklaring. Sunn fornuft burde til-sagt rette vedkommende å gi forklar-ingen på norsk. For å ta et eksem-pel:

Nr. 7. «Committees» and «Staffs». When referring to combined staffs, the term «committee» refers to the senior members of a particular staff, the term «staff» refers to the more junior staff officers working as a team, the senior members, e. g. Combined Planning Committee, and Combined Planning Staff.

Mange må nok søke mer eller mindre assistanse. Dette kunne ganske enkelt vært unngått ved å bruke norsk i forklaringen.

Husk vi lever ennå i Norge.

E. Snersrud.

På ovenstående inserat i Befalsbladet nr. 19 — 50 setter redaktøren, kaptein Skotte følgende hale:

Enig. Men dette er vel en irtellegging for de nå toneangivende — de som kom heim med «konebåten», og deres eventuelle kjennskap til norsk er formentlig gått fløiten under det trygge oppholdet i Skatland.

tysk okkupert område, er ikke min skyld.

Påstanden om at «de er angivere alle sammen» må skyldes andre grunner, for iallfall er ikke jeg dømt ved den politiske særdomstol for «angiveri». Men ettersom De interessere Dem særskilt for min person kan vi ta et annet punkt samtidig, nemlig:

« . . Denne person (in casu forfatteren) som også på annen måte nytter prøvetiden etter beste evne idet han er blitt fast lønnet medarbeider i 8. Mai «av idealistiske grunner som han selv sier . . » (Uthevelsene er foretatt av forf.)

Enten serverer De her en bevis usannhet, eller så har en eller annen narret Dem opp i stry. Jeg vil derfor råde Dem til å lese gjennom referatene fra rettsmøtet mot «angriperne på rettsopp-gjøret», hvor det for mennesker med vanlig oppfattelsesevne klart framgår, at jeg ikke er «fast lønnet» medarbeider i avisen. Jeg har heller ikke uttalt at jeg av «idealistiske grunner» o. s. v. — Men på aktors spørsmål svarte jeg at jeg hadde skrevet om enkelte saker i »8. Mai» i egenskap av «en der vil ha sannheten fram». Riksadvokaten har formentlig blitt overlesset med arbeide etter at hans høyre hånd, statsadvokat Hafting ble tatt som sedelighetsforbryter. Det er derfor unnskyldende, om enn beklagelig at han mener at idealisme kan selges for penger. Et par anførselstejn får denne del av hans innberetning til å se ut som sitater, hvilket vel ikke er tilskattet, eller?

Det begynner etterhvert å bli mer og mer forståelig at de hjemvendte patrioter (jeg bruker de uttrykk disse bruker om seg selv) måtte beskytte N. S. folk i den hektiske tiden, ved simpelthen å gå til massearrestasjoner.

Som passende avslutning sitert jeg et par uttalelser fra kjente menn om «rettsoppjøret».

Prof. dr. juris. Skeie. Aldri har Norge vært så rettsløs som nå.

Dr. Scharffenburg. Det er drevet en systematisk historiefor-falskning.

Dr. Svein Hedin. « . . ett øpent sår i Norges liv som får all framtid skall stå som en skamfläck i Norges historia.»

Hr. adv. Gustav Heber. «Det såkalte rettsoppgjør er verre enn en forbrytelse.»

Justisminister Gundersen. Rettsoppjøret har vist et «lyst bilde».

Oddvar Halbostad.

4. sept. 1940 slo Berggrav fast at Londonregjeringen ingen myndighet hadde over det norske folket

«Det er uomtvistelig at innen det besatte område går okkupasjonsmyndighetens bestemmelser foran den ordinære norske regjeringens bestemmelser»

Den norske kirke var lovet fullfrihet så lenge den holdt seg fra politisk formulering

Berggravs oppsiktsvekkende brev til prester og menighetsråd i Oslo bispedømme kaster en ny og fryktelig slagskygge over den angstbitende biskop.

Den 4. september 1940 offentliggjorde «Langesund Blad» innledningen til et brev som biskop Berggrav hadde sendt prester og menighetsråd i Oslo bispedømme. Brevet er sannsynligvis skrevet en tid før den 4. september 1940.

Når en sammenligner hans syn på forholdene den gang med den holdning han senere inntok, og da særlig etter 1945, er det forståelig at brevet er blitt et slags som var lov og rett, men da han

Det er sårt å tenke på, at denne mann som i 1940 inntok en så rakrygget og lovmedholdelig holdning — fem år etter fullstendig tapte hodet, og på den mest effektive måte gikk inn for rettsviket.

I dag er Berggrav allerede skjult av sine onde handlingers slagskygge, og gjennom alle tider vil denne skygge kaste sitt sorte slør over hans navn. Han visste hva som var lov og rett, men da han ble satt på prøve, gikk han av frykt for eget skinn den motsatte vei. Mot norsk — og internasjonal lov, mot menneskelig aktverdighet og ansvarskjensle.

Vi har lenge hatt kjennskap til brevet eksistens, men det er først nå det har lyktes oss å få tak i det. Dette brev er det mest avgjørende bevis for at Berggrav har gått langt utenom den vei han selv med loven i hånd og Guds ord i munn påbød andre å gå. Brevet som vi herved gjengir taler for seg selv:

«Derved at hele Norge nå er et okkupert land — hvor krigstilstand altså for så vidt fremdeles gjelder — er Haagerkonvensjonen blitt gjeldende for rett her i landet. De deltagende i denne konvensjon (1907-10) har uttrykkelig forbundet seg til å overholde dens regler. Blant dem som har forpliktet seg til dette er også Norge.

Kompetente norske rettsautoriteter har bistått med å utrede hva denne konvensjon nå innebærer for oss.

Haagerkonvensjonen pgr. 43, fastsetter

«at den lovmesige makt faktisk er gått over til okkupanten, og

med okkupasjonsmaktens bifall selv om det blir tatt bestemmelser som går ut over hittil gjeldende norsk rett. I siste instans er det nemlig ifølge Haagerkonvensjonen okkupasjonsmakten som er rettsstiftende slik som bestemt i der Führer Erlass ved hans oppnevning av Reichskommissar.

På følgende direkte spørsmål har de nevnte autoriteter gitt følgende svar:

Spørsmål 1: Er pålegg fra et norsk styre i okkupert område forpliktet for folk og institusjoner i dette område?

Svar: Ja, for så vidt de enten ligger innen rammen av norsk

Bergsvik ble avbrutt —

— Forts. fra side 4. —

s. v., «hvoretter begge de rettslærde gir samme konklusjon: «Herav følger, ansvar gjeldende overfor norske borgere fordi disse ikke har rettet seg etter dens — regjeringens — forat en heller ikke senere kan gjøre holdsregler, når disse var i strid med okkupasjonsmaktens bestemmelser».

Som medlem av Industriforbundet fikk jeg regjeringsadvokatens betenkning allerede i mai 1940.

Den store engelske autoritet Oppenheim sier i International Law at effektiv okkupasjon betyr krigsopphør, hvis det ikke lykkes det tapende

lands arme å komme seg over til alliert land og å fortsette kampen derfra. Han sier at det ikke er nok at statsoverhodet og fler eller færre enkeltmenn kommer seg over, det må være den regulære arme (the troops of the land). Videre: «At det fordrevne overhodet for den overvundne stat protesterer og fastholder sine rettigheter har like liten betydning som mulige protester fra nøytrale staters side. Slike protester kan muligens få politisk betydning for fremtiden. — Rettslig sett er de betydningsløse.»

Amerikaneren Mr. Hyde uttrykker det samme på en annen måte. The Bellot Rules, vedtatt av International Law Association (1928) pålegger befolkningen lydighetsplikt, den skal avholde seg fra enhver fiendtlig handling og den skal ikke tre i forbindelse med den lovlige regjering eller handle i hemmelig forståelse med den.

Oxford Manual, art. 48 sier: «Folk på et besatt område som ikke underkaster seg Okkupantens forordninger, kan tvinges til det».

Alt dette overbeviste meg om at

kan ikke overfor en okkupasjonsstyrke si at dette eller hint vil vi prosedere om. Det menes med andre ord ingen jevnbyrdighet. Den forståelse som okkupasjonsmyndighetene hevder blir inntil videre den avgjørende».

Anderledes kan det bli når det er sluttet fred. Det som foran er sagt gjelder okkupasjonstiden,

min linje: arbeide i ro, søke ordenen opprettholdt, skape verdier istedetfor ødeleggelse, var den riktige. Og den rettsstilling som besto i 1940, den besto helt uforandret til 7. mai 1945. Det skjedde ingen forandring i de rettslige forhold i disse år, den tyske okkupasjon besto uomtvistelig hele tiden. Det var derfor etter min mening folkerettsstridig når Regjeringen i London oppfordret befolkningen til sabotasje og til å legge hindringer i veien for administrasjonsorganene.

Det var ikke bare rettsstridig overfor Okkupanten, jeg mente at den prisga det norske folk, da tyskerne fikk folkerettslig hjemmel for straff og represalier. Det ble etterhånden opparbeidet en borgerkrigspsykose, som gjorde tilstanden utholdelig for alle parter, man kan nesten si: uten for Okkupanten, som det hele skulle gå ut over.

Da frigjøringen kom var det opparbeidet den rene progromstemning, — folket fikk i NS den store «lynvleder». De provisoriske anordninger dukket opp, laget i London med tilbakevirkende kraft, fordi ingen kjente dem og ikke var kunngjort sånn som norsk lov forlanger. Vi fikk den nye, forenklete rettergang og den manglende rettslige forundersøkelse og meget annet.

Professor Skeie, som aktor nettopp betegnet som vår største strafferettslærde skrev sommeren 1945 at vi aldri i vår historie har hatt en sann rettsløshet. Han sier om anordningene at de ikke hadde noen rettslig gyldighet. Han fordømmer selve grunnlaget for rettsoppjøret som ulovlig, han sier meget mere, han var øyensynlig forferdet.

Til avløsning herav fikk vi landssvikloven, om hvilken det under behandlingen i Stortinget åpent ble sagt:

«Det loven skal, er å fastsette straff og det økonomiske ansvar for forbrytelse som er begått i tiden 9. april 1940 til 7. mai 1945. Dette gjøres etter at det i det store og hele er på det rene hvem det er lovens hensikt å ramme. I formen er dette lovgivning, faktisk er det mer en

met. Bortsett fra de rent tekniske og praktiske vanskene ved en omlegging, har en den grunnsetning at alle på et likt lovbrudd skal likt sone, at oppgjøret med de enkelte forbrytere bør være like strengt enten det faller tidlig eller sent i oppgjørsperioden. Det er det en kan kalle omsynet til likskap for loven mellom landssvikere innbyrdes.»

Jeg skrev at vel ingen rettsstats parlament noen gang tidligere har prestert noe så diabolsk som denne konklusjon.

Videre sier jeg at det etter norsk forfatning er Høyesterett som avgjør om ny lov er grunnlovstridig. Høyesterett er den tredje statsmakt. Men da er det forutsetningen at Høyesteretts medlemmer ikke selv har gitt loven eller har vært med på det. I dette tilfelle var imidlertid anordningsforfatterne medlemmer av Høyesterett, de har således godkjent sitt eget verk og prøvekjørt dette verk for retten, som prejudikat for den videre massekjøring ved alle rettene.

Jeg henviste til «Lov om straff for handlinger som påtales ved Riksrett», til hva lovens § 17 sier herom. Den franske statsmann Montesquieu sa om statsretten: «Alt ville være tapt, hvis samme mann eller samme gruppe av overordnede utøver disse 3 makter: å lage lover, å sette dem iverk, å avsi dom i kriminelle saker og i rettsretter».

Her ble Bergsvik avbrutt av Lagmannen med at «retten forstår, at De har studert dette nøye, mens jeg tror at vi har hørt nok herom.»

Bergsvik fortsatte: Jeg sier om landssvikloven at den ikke kan bli gyldig fordi om Stortinget vedtar den og Høyesterett godkjenner den. For Grunnloven har begge disse statsmakter å bøye seg. Noen nødtilstand var ikke forhånden. Som hemmeligholdt lov utelukker landssvikonordningen, som jo er den primære, muligheten for subjektiv skyld i henhold til denne. Dom etter landssvikanordningen avviker derfor fra sivilisert rettspraksis og betegner dermed en senkning av vår rettsstandard. A dømme etter den må derfor antas å være en fornektelse av en av de fundamentaleste menneskerettigheter.

Det objektive faktum at man har vært medlem av et politisk parti er gjort straffbart. Videre har man pålagt medlemmene solidarisk økonomisk ansvar for enhver skade som noe annet medlem av partiet kan ha forrettet. Forslag til en liknende ordning ble av Nürnbergdomstolen avvist som stridende mot sivilisert rettspraksis.

Videre påtaler jeg rettsforholdene: den utilstrekkelige utenrettslige et-

Erfaringene fra 1940

De som går inn for særdomstoler og konsentrasjonsleirer, mener de har sagt noe veldig klokt, når de hevder at de er nødt til å gjøre det, etter hva «vi» lærte av 1940, skriver «Friheten» og fortsetter:

Hvordan er så en del av disse erfaringer? I dag vil vi minne om et møte som ble holdt den 16. januar 1940. Det var et fellesmøte mellom Landsorganisasjonens sekretariat, Det Norske «Arbeiderpartis sentralstyre og Oslo-arbeider»-partiets styre. En ganske ansvarlig forsamling.

Møtet omfattet ikke mindre enn 33 slike «ansvarlige». Disse har i alle år etter frigjøringa, ikke skammet seg for å snakke «om kommunistene i 1940».

Fra forhandlingene på dette møtet heter det:

«Volan redegjorde for de førte forhandlinger og konferanser (med tyskerne. Red.) Redegjørelsen konkluderte med at de videre forhandlinger ville bli ført av Stortingets president, og dette, sammen med representanter fra de andre partier, arbeider nå med utformningen av mandater for de videre forhandlinger. Volan ønsket møtets godkjennelse for Volan og Øisang å føre de videre forhandlinger og konferanser etter de linjer som var skissert. Nic. Næss ønsket at godkjennelsen ble tilføyet «innenfor rammen av konstitusjonen».

Nic. Næss' forslag ble forkastet mot 1 — en — stemme.

Med 34 mot 1 vedtok altså Landsorganisasjonens sekretariat, DNA's sentralstyre og Oslo-partiets styre at det skulle forhandles med tyskerne på grunnlag av grunnloven og konstitusjonen SKULLE BRYTES.

Det er disse herrer som i dag foreslår konsentrasjonsleirer og særdomstoler for å bevare konstitusjonen!

Under påberopelse av erfaringene fra 1940!!»

Husk

at ved en annonse i «8. MAI» rekker De ut over hele landet.

Averter derfor når De har noe å selge, når De søker arbeidere eller funksjonærer.

Viktning og gjennopprettelse og sikre den offentlige orden og det offentlige liv. Okkupanten skal herunder respektere de lover som gjelder i landet med mindre det foreligger absolutt hindringer derfor.

Vedkommende autoriteter uttaler herom:

«Det er uomtvistelig at innen det besatte område går okkupasjonsmyndighetens bestemmelser foran den ordinære norske regjerings bestemmelser. Den siste kan ikke ved noen forordning gyldig pålegge den norske befolkning å foreta eller unnlåte noe, som okkupasjonsmakten forbyr eller forlanger, såfremt okkupasjonsmaktens påbud ikke ligger utenfor grensen av en okkupasjonsmyndighets rettslige beføyelse. Herav er følgen at den heller ikke senere kan gjøre ansvar gjeldende mot norske borgere fordi disse ikke har rettet seg etter dens — regjeringens — forholdsregler når disse var i strid med okkupasjonsmyndighetens bestemmelser».

Om det i okkupasjonstiden innsettes norsk forvaltningsorganer har altså disse en dobbelt hjemmel. De har hjemmel etter norsk lov, så langt denne er fremdeles gjeldende, og de har hjemmel

Spørsmål 2: Er lover eller forordninger som etter 9. april 1940 utstedes av den norske regjering bindende for folk og innstillingen i det okkuperte område?

Svar: Nei.

Av særlig interesse for oss er Haagerkonvensjonen pgr. 46 som lyder siig:

Familiens ære og rettigheter, individenes liv, den private eiendom, den religiøse overbevisning og religionsutøvelse skal respekteres. Privat eiendom kan ikke inndras.

Av alt dette følger at vi i dag står under dobbelt rett: Grunnloven (med andre norske lover) på den ene side, og på den annen side Haagerkonvensjonen og de av okkupasjonsmakten gitte forordninger. Disse har for så vidt også norsk rettshjemmel, som Norge offisielt har forpliktet seg til i gitt fall å underordne seg Haagerkonvensjonen. Vi befinner oss altså i en foreløbighetstilstand hvor rettsforholdet i atskillige punkter er undergitt okkupantens skjønn. De rettslerde uttaler:

«Det kan nok oppstilles visse alminnelige regler herfor. Men en må ha for øyet at disse ikke kan diskuteres på like fot. En

og myndighet.

For den kristne og for kirken står Guds ord og den i Guds ord bundne samvittighet over all menneskelig makt og rett hvis det blir konflikt i det aller dypeste. Men også for den kristne betyr det noe å vite hva som er gjeldende og anerkjent rett — om enn midlertidig under en tvangssituasjon — og hva som er ren vilkårlighet. Jesus — som selv levde i typisk «okkupert» land med dobbelt rettsgrunnlag — gav flere ganger uttrykk for dette, at hans disipler skulle gi keiseren hva keiserens er, og at de skulle følge «skattepålægernes» lov men i det innerste livs spørsmål alltid lyde Gud mere enn menneskene.

I grenseområdet mellom det statslig-rettslige og det moralsk-kristelige kan det bli tvilsspørsmål, hvor det gjelder å ha en orientert og en klar samvittighet, som må ta sin avgjørelse. Det er selvsagt adgang til også overfor okkupasjonsmakten å fremføre med styrke hva en finner er rett og riktig. En skal ikke unødige forutsette at okkupasjonsmakten ikke vil følge retten så langt råd er.

Kirkerettslige følger av det anførte er at også de beføielser som

ingen lov må gis tilbakevirkende kraft, kunne det ligge nær å spørre, om det i et tilfelle som dette i det hele tatt er høve til å gi noen lov med annet innhold enn amnestiforanstaltninger.

«Et særskilt og i mange måter avgjørende hensyn i denne sak er at oppgjøret allerede er så langt kom-

er tillagt kongemakten i Norges grunnlov vil kunne overtas i okkupasjonstiden av andre med full rettsvirkning. Men som allerede Haagerkonvensjonen peker på, må der intet fastsettes som ikke respekterer den religiøse overbevisning og religionsutøvelsen. Det er ikke tegn til noe sådant skulle være i noens tanker. Det er tvert imot av okkupasjonsmaktens øverste representant tilskrevet kirken full frihet så lenge den holder seg fri for politiske formuleringer (tale 1. juni 1940).

Under slike blandede rettsforhold er det dobbelt viktig at det kristelige og det derpå byggende moralske liv ikke blir svekket og splittet. Det er en fristelse å la seg lamme og bli oppgitt. — Når så meget annet suspenseres — og med rettslig virkekraft — da kan det lett smitte over på samvittigheten så også den blir valen.»

stol, adgangen til å fraskrive seg frihet og formue ved såkalte forelegg.

(Her ble Bergsvik avbrutt for annen gang. Han og hans advokat gjorde merksom på at Bergsvik etter avtale skulle få fremføre det som han mente lagretten burde vite. Bergsvik sa at han ikke så lett kunne finne tråden i det han ennå hadde villet si, han ville komme inn på NS-folks innsats, på «forskjellen på folk» og han hadde en konklusjon å gjøre, men han skulle forsøke å være så kortfattet som mulig. Han sa deretter:)

Statsadvokaten sa, at man må ta i betraktning den stilling som de her i retten omhandlede embedsmenn den gang stod i, de måtte handle, de måtte treffe vanskelige valg for å kunne bli i stillingen, hvor de mente å gjøre nytte for seg. Det er riktig.

Men forholdene ble vel uten tvil vanskeligere og vanskeligere med årene. De NS-folk, som også mente å gjøre nytte for seg, de blir ikke hørt med at de også enkelte ganger måtte gi konsesjoner. Vi har hørt her at de «gode nordmenn» enten sa opp sine stillinger eller ble entlediget ifl. Reichskommissars forordning. Noen måtte overta etter dem, det ble da helst NS-folk. De fleste av oss overtok ikke gjerne dette arbeide og ansvaret. Men vi mente at vi dog bedre forsto den norske mentalitet og

ne. Det skulle være nok så lett for gode nordmenn å tenke seg til hvordan det ville blitt i administrasjonen, hvis man bare hadde tyskere der.

Jeg påpeker vår absolutte avhengighet av vår fiende/okkupant i forsyningsproblemer og at man ikke kan vente noen imøtekommenhet når man bare driver på med motstandsbevegelse og sabotasje. Selv om man bare knytter hendene i lommen. Det var dog 3 millioners liv og velferd som sto på spill gjennom fem lange år. Jeg påviser i mitt skrift NS — medlemmenes store innsats for å bringe befolkningen muligst uskadt gjennom disse fem år: Blehr—Bakke overenskomsten om kornforsyningen, Irgens' innsats for frigivelse av hjemmeflåten og min egen lille innsats for tekstiltforsyningen. Undersøkelleskommissjonen sier et sted at det i 1940 ikke var tilrådelig å stoppe hjulene. Men, ærede lagrett, jeg spør: når var dette tilrådelig. Jeg mener at det ikke ble tilrådelig i det hele tatt. UK slipper å svare. Jeg minner om at banksjef Rygg i sin første tale i Norges Bank i 1945 sa at: vi ble spart for meget fordi tyskerne og NS stod imot hverandre.

(Her ble Bergsvik atter avbrutt. Han sa at han fant det riktigst å holde opp, han beklaget hvis han hadde irritert retten ved sitt foredrag. Han renonserte på å fremføre resten).

Maleren Onsager —

— Fortsatt fra side 4 —

Den samme følsomhet som man finner i hans maleri, møter man i hans originalraderinger, hva enten det er etsninger eller koldnålsraderinger. I de grafiske arbeider man har fra hans hånd, finner man mere enn hos noen annen norsk kunstner en eiendommelig intim forbindelse av det grafiske og det maleriske — det er en desidert malers umiddelbare tegning. Man må beklage at Onsager ikke har funnet tid til å ofre seg mere for den grafiske kunst — en kunstart hvori han sikkert hadde funnet et rikt felt for å utfolde sin begavelse på like linje med sitt maleri.

Sin første utstilling herhjemme holdt Onsager i 1909 — det var en relativt sen debut, men med desto større virkning og bragte ham en meget fremskutt plass i norsk kunst en plass som kunstneren ikke bare har beholdt, men i årenes løp ytterligere fremmet. På den nevnte utstilling så man «Dobbeltakt» og

«Hvilende Kvinde» som begge var malt året før i Paris. Det første ble i 1912 innkjøpt til Nasjonalgalleriet, mens det andre ble kjøpt til Rasmus Meyers Samling i Bergen. Året etter — i 1910 utstilte han blant «De 6» hos Cassierer i Berlin. Utstillingen gikk senere til København. «De 6» var Onsager, Folkestad, Laureng, Karsten, Svarstad og Henrik Lund, som fikk utstillingen istand og arangerte den. — Begge steder ble «De 6» meget velvillig mottatt og vakte stor anerkjennelse.

Ved jubileumsutstillingen i 1914 var Onsager valgt til medlem av utstillingskomiteen. Han var også jurymedlem, formann for og montør for den moderne avdeling. Han nedla ved denne anledning et stort og dyktig og samvittighetsfullt arbeide ved å innsamle en hel rekke arbeider av avdøde malere etter 1880 til utstillingen.

I 1917 deltok han i den norske utstilling hos Liljevalch i Stock-

holm. I den anledning kunne man lese ikke alene anerkjennende, men også meget treffende kritikk i den svenske presse: «Den mest kultiverade av alla utställarna är Onsager — en verkleg norsk-franskmann og inte bara kultiverad, förutan diskret dämpade färgtoner eier han en livsglädje, munterhet og en verkleg grace, något sällan i Norge».

Samme år holdt han den så meget omtalte utstilling i Blomqvists kunsthandel i Oslo. Utstillingen var kunstnerisk sett en strålende suksess og om salget ved denne utstilling går det frasagn den dag i dag.

Sammen med Svarstad startet han i 1925 sin godt besøkte malerskole, som de drev noen år. Onsagers evne og interesse for å administrere og varetat kunstneres fellesinteresser la sterkt beslag på hans arbeidskraft i de okmmende år. I Kunstforeningen var han således den drivende kraft i årrekker. Han arrangerte Heyerdahl-utstillingen i 1926, og var Norges representant i den internasjonale jury ved verdensutstillingen i Barcelona 1929 og kommissær for den norske kunst-

utstilling samesteds. Han arrangerte den spanske utstilling i Oslo 1931 og var kommissær for den norske utstilling i Riga 1934. Her representerte han også den norske regjering ved utstillingens høytidelige åpning. For disse representative store utstillinger var han uten tvil den heldigste ambassadør for norsk kunst.

Sverikes allmena Konstforening arrangerte i 1940 i Kungl. Akademien i Stockholm en utstilling av Onsagers, Kristen Holbøs og Svarstads kunst. Denne utstilling vakte almen beundring, men fikk en bratt avslutning, idet vårt lands skjebnetime slo.

De siste år.

I anledning Søren Onsagers 60 årsdag i 1938 skrev Odd Høllås i «T. T.»: — «også personlig har Onsager kunnet glede seg over sine kunstbrødres aktelse og hengivenhet. Han har hatt et utall av tillitshverv». Det var da også naturlig at det nyopprettede Kultur- og Folkeopplysningsdepartement henvendte seg til Onsager som rådgiver i kunstneriske spørsmål og ved profes-

sorkonkurransen ved Statens kunstakademi i 1940 ble han ansatt som professor i maleri. Etter et års tid måtte akademiet rømme sine lokaler i Kunstnernes Hus og førte senere under okkupasjonen en vagabondtilværelse. Da Jens Thiis i 1941 faldt for aldersgrensen ble Onsager kaldt til direktør for Nasjonalgalleriet, en oppgave som han skjøttet med den største interesse og dyktighet, tross alle vanskeligheter som etterhånden hoppet seg opp. Imidlertid er det vel ingen, som idag vil frakjenne ham både evnen og viljen til å arbeide for kunstneres rettigheter og velferd i den vanskelige tiden. For en kunstner som i den grad gikk opp i arbeidet for kunstens trivsel og som alltid har fremholdt at kunst og politikk må holdes fra hverandre, var det et meget stort offer å påta seg de mange omfattende og vanskelige hverv, som en nyordning krevet. Sine egne interesser og delvis også sin kunst måtte han skyve i bakgrunnen. La oss bare nevne, da han i 1942 ble beordret til å arrangere den såkaldte «Ukunstudstilling». Han søkte da gjennom denne å på-

vise de feilaktige innkjøp til Nasjonalgalleriet, innkjøp som han mente — og vel også med rette — aldeles ikke representerte kunstnerne på den fordelaktigste og mest representative måte.

Som alle, der gjennom sitt arbeide i Kulturrådet søkte å føre en konsekvent linje overfor de mange påtrykk fra alle kanter, ble han etter okkupasjonens slutt hånet og forfulgt på det skammeligste og det var vel det, som la ham i en altfor tidlig grav. Men det er sikkert: En kommende, mere avklart tid vil sikkert verdsette hans kunst og hans uegennyttige arbeide i en farlig tid, da så mange krøp i skjul, og takke ham for hans innsats for kunsten og kunstnerne i Norge.

For at dette ikke skal glemmes, har vi i dette julenummer viet hans gjerning en så bred plass. Hans minne vil leve. Hans bilder henger rundt om i hundrer av hjem og i mange gallerier og de taler for seg om en stor og særmerket kunstner. Vi, som kjente ham, vil også minnes ham som et stort menneske og en trofast venn.

J peiskroken i julen

Norges Reviderede Grundlov.

- § 1. Kongeriget Norge er et udelelig Rige i konstant Krigsfare.
- § 2. Statsforfatningen er et Demokrati ude af Funktion.
- § 3. Den udøvende Myndighed tilligger det af Kongen eller hans Regering udpegede Prisdirektorat eller andre udvalg.
- § 4. Stortinget er det samtykkende Organ.
- § 5. Den dømmende Myndighed tilligger Politiet.
- § 6. Ingen bør færdes i Frihed uden Politiets Skriftlige Billigelse.
- § 7. f. f. Ere udgaade.

(I «Brennemaneten» 1950).

LIKHEIT FOR LOVEN?

Hvordan tror De det ville gått et medlem av NS hvis han i kampdagene i mai 1940 hadde latt seg kjøre opp i Nordmarka av tyskerne og med ropert i hånden søkt å stoppe kampen der, mens den ennå raste på andre steder i landet og før de norske styrker hadde kapitulert? Og etterpå gi en feilaktig «orientering» om franktirervirksomhet gjennom Kringkastingen. Vedkommende NS-mann ville utvilsomt ha vært hjemfallen til høyeste straff! Men skal det ikke åpnes en rettslig forundersøkelse av forannevnte tilfelle overfor han som gikk tyskerne tilhånde og ytet dem blistand?

Skal det heller ikke åpnes forundersøkelse mot den ansvarlige for det arbeide som Oslo kommune utførte på Fornebu flyplass i kampdagene 1940?

Det kunne heller ikke skade, at det ble åpnet rettslig forundersøkelse over den ansvarlige for at seddelpressen i Norges Bank ble satt i sving for tyskerne!

Skal man gi «rettsoppgjøret» et skinn av saklighet så må påtalemyndigheten nå ta affære. Det er ikke for tidlig om folket får litt rede på disse ting gjennom pressen. Men det bør isåfall skje forundersøkelse av dommere som hittil har vist seg nøytrale i «rettsoppgjøret». De forutinntatte og politiske dommere bør ikke benyttes!

Det er tusener av norske borgere som gjerne ser disse tre spørsmål klarlagt ved retten og hvor det blir anledning til å føre vitneprov. Man har visstnok holdepunkter for tiltaleparagrafer i professor Jon Skeies to brosjyrer som utkom for 5 år siden.

RETTSSAK OG HISTORIE-FORSKNING

Under behandlingen av Centralbyggsaken i lagmannsretten i Trondheim forekom iflg. Adresseavisen (10. 11. 50) følgende replikk:

En av forsvarerne: . . . det er helt på det rene at Skjånes holdt en tale i Kringkastingen.

Lagmannen: Vi sitter ikke her for å drive historieforskning. Vi kan ikke innkalle folk for å få klarlagt alt som skjedde omkring 9. april.

Nei, det er vel så. Men skal man få et rettferdig og vederheftig bilde av det, som virkelig skjedde for på det grunnlag å bedømme den enkeltes handlinger, vil det allikevel være formålstjenlig å avhøre flest mulig. For det er forbausende, hvor lite den enkelte erindrer. Hvorledes skal man så få frem de historiske fakta og hvorledes skal man kunne avsi en uheldig dom f. ex. over de mange NS-folk, som under den givne situasjon måtte handle som de gjorde?

Er det ikke en oppgave for Forbundet, når dets økonomi tillater det å ta dette spørsmål opp i hele sin bredde. Det er dokumenter og vitner nok å ta av.

Interessert.

Den frie norske presse.

«I dag er forholdet det at storpressens folk lar seg mulebinne med en listig oppfinnelse som diktatorlandene har tatt patentet på: nemlig pressekonferanser. Det vil igjen si at pressen forplikter seg til bare å gjengi felles drøytigget stoff. Hvis en avis går utenom reglene her, vil den i neste omgang ikke ha autoritetenes beivgenhet. Man kommer da på en slags uskrevet svarteliste. Pressen har altså bøyet seg for dette . . .»

Redaktøren av Hundefavisen

HØRT PÅ KAFEEN

Jassen knitrer gjennom radioen. En trett mann ser opp på sin åndeløst lyttende nabo og så kommer det: Musik, sier du? Det derre er til å få kraniebrudd av. —

STIGENDE TRENGSEL

Vår arme hjemsoekte klode synes å bli mer og mer overfylt med mennesker. Det er i dag mindre enn to mål kultivert jord pr. menneske og vitenskapsmennene regner med at 2½ mål er det minste til å skaffe mat til en person. Stillingen i vår klodes befolkningstall fremgår av følgende oppstilling:

1630	400,000,000
1830	800,000,000
1900	1,600,000,000
1949	2,300,000,000

Ekspertene mener, at det er bare havet, som dekker 70 pct. av jordens overflate, som kan hjelpe oss. Der finnes fisk nok, når man bare vil hente den, men det må bli på nye felter, da fiskeri drives rasjonelt bare på den nordlige halvkule og da bare av landene omkring det nordlige Atlanterhav.

SPECIALISTENES TIDSALDER

Bertrand Russel sa i en tale i Philosophical Society i London:

«— Jeg tror man forgjeves må lete i historien etter en tidsalder hvor menneskelig klokskap har vært så lite fremtredende som i vår. I vår verden er folk spesialister i en nesten utrolig grad. Man kan sitt fag, men er komplett uvitende om alt utenfor det. Men klokskap er noe helt annet enn spesialisert visdom.»

Fra dansk «Information»

henter vi følgende inserat:

«Det forekommer meg at den økonomiske situasjon, i hvilken Danmark nå befinner seg, best kan sammenliknes med den, en mann befinner seg i når han har innmeldt seg i en så dyr likbrendingsforening, at han ikke har råd til å leve, hvis kontingenten skal betales.»

Hvis det hadde vært litt humor igjen i vårt politisk herjede land, ville det sikkert ha vært noen som hadde tenkt: Dette var noe for våre Frischske nasjonaløkonomer med selveste statsråd Brofoss i spissen. — Det ryker ilde fra deres krematorium, mens de farer rundt for å finne ennå noen av skattebetalernes vedpinner som de kan bruke til å brenne opp.

Folkebedraget.

Av lensmann Salomon Solum.

Hvorledes kunne dette fantastiske folkebedrag — at alle medlemmer av Nasjonal Samling var landssvikere — lykkes så fullstendig for Nygaardsvolds regjering?

Det lå jo i dagen at det var gjort for å avlede oppmerksomheten fra egne synder.

Men folkebedraget lyktes.

Det «kunststykke» — som ingen har forsøkt seg på før, fordi det har vært utenkelig, nemlig å gjøre titusener nasjonale, konservative og lovlidige bønder — og tusener andre like bra folk — til landssvikere, det greidde Nygaardsvold og hans feller med sine grunnlovsstridige anordninger og lover med tilbakevirkende kraft — og med særdomstolene.

Folkebedraget lykkedes ved å si: Tyskland har gått til krig for å erobre Norge og Nasjonal Samling arbeider for å tjene Tyskland — Ergo var alle medlemmer av Nasjonal Samling landssvikere.

Så enkelt var det. Men en løgn blir ikke sannhet fordi den er enkel.

Nygaardsvolds propaganda bygget på helt feilaktige forutsetninger.

Tysklands invasjon i Norge kom — dessverre for oss — med hjemmel i Haagkonvensjonen — Folkeretten — fordi Norge ikke engang hadde gjort forsøk på å verge sin nøytralitet mot Englands grove krenkelser av den.

Tysklands invasjon i Norge var en preventiv handling rettet mot Vestmaktene. En preventiv handling var også Englands og U. S. A.s besettelse av Island.

Etter den siste grove krenkelse fra Vestmaktene mot Norges suverenitet og nøytralitet i april 1940 sa K o t h i Stortinget bl. a.: «Når Vestmaktene sier at dei bryt folkeretten fordi dei vil vinne siger for denne same folkeretten, så er det lett å sjå kva slags moral som her blir nytta. Vestmaktene fører krigen inn på norsk område, fordi dei meiner, at dei dermed lettere skal vinne krigen. Det er den greie samanhengen med dette tiltaket». Og Mowinckel sa at det var fælt om Tyskland ville operere på samme måte som England hadde gjort i våre territorier.

nok ikke jeg som bare er en ussel forfatter og dertil går for Høyremann. Men Deres exellense er nettopp mann til å kunne greie det», svarte nordmannen.

Statsminister Hansson sa da:

«Jag skal säga bror B., att jag har varit flere gånger i Oslo før att tala förnuft til nordmennene. Jag har sagt til ledande män i det norske Arbeiderparti, att partiets ställning i Förkrigsfrågan alls inte var et sveck mot Norge allene, men också et sveck mot broderlandet Sverige och mot hela Norden, ja, att det var et sveck mot allt sant demokrati i hela världen. Men allt har varit förgäves. Allt stannade på «Den store Bøygen» — Martin Tranmæl.»

I mai 1940 fikk jeg høre det samme syn fra en eldre kjent Arbeiderpartimann fra Trondheim. Etter tyskernes okkupasjon av Trondheim 9. april hadde han flyktet fra byen. Han hadde i flere uker flakket omkring i fjellene i øvre Gauldal. — Men da han skjønnte, at engelskmennene ikke kom og at det ikke ble noen kamp i Trondheim, ville han tilbake og kom til meg, som da arbeidet på et offentlig kontor og bad om reisepenger hjem. Kontoret disponerte ikke midler til reisepenger for flyktninger. Men privat hadde jeg såpas at mannen fikk de 10—12 kroner han trengte.

«Ja, nå er da mitt parti — Arbeiderpartiet — ferdig for alltid», sa mannen.

«Hva mener De?» spurte jeg overrasket. Politikk hadde ikke vært nevnt.

«Jo, det er jo Arbeiderpartiets vanvittige forsvarspolitik som er skyld i, at vi er kommet i denne forferdelige ulykke.

Ja, nå kan Johan Nygaardsvold komme til Trondheim så skal han få høre hva slags kar han har vært», svarte mannen.

»Menneskene er meget glemme — bemerket jeg — Arbeiderpartiet er nok ikke ferdig. Men partiets forsvarspolitik bør vi nå være ferdige med.»

Hadde Nygaardsvold og hans menn hatt den samme selvkritikk og følelse av skyld ville vårt folk vært spart for denne forferdelige ulykke som dette landet har vært rammet av.

Danmarks studerende ungdoms avholdsforbund

har utsendt et lite blad, hvori vi finner følgende fyndord: «Selvom virkeligheten ofte eier større skjønnhet enn poesien, har dog uttrykket «Wein, Wein und Gesang» et reelt motstykke medisinsk-juridisk i «Sprit, bråk og hor».

En dansk prest med sans for humor forteller denne historie, som — sier han — har et dypt religionshistorisk perspektiv:

Jens og Karen skulle på skogtur og kvelden før lå de i sine senger og ba den obligatoriske aftenbønn. Karen innflettet en bemerkning om, at de ville være takknemlige for å få godt vær dagen etter. Men da sa Jens: — Nei, du ska be om dårlig vær . . . .

Det var en stor nyhet, da det ble fortalt, at en amerikansk redaktør talte i sin egen begravelse pr. grammofon. Men den danske P. Sørensen-Fugholm, fostret denne ideen for adskillige år siden. Han og hans Trine hadde lad sine stemmer oppta på grammofonplater og de sluttet med følgende vers:

Jeg har en plan, og den er ikke ilde, om hvad min plate skal anvendes til. Den lyde skal ved mit begravelsesgilde det tror jeg nok å more følget vil. Det vil fornøie hele jordeferden, som ellers titt er kjedelig og trist, å høre liket tale ved deserten og slutte med en liten sang tilslist.

Blant dem som kjenner litt til engelsk kokekunst, virket det oppløftende da en av Labourregjeringens unge menn, Philip Noel-Baker i en tale foreslo, at England skulle utveksle 10,000 kokker med Frankrike. Det er ingen grenser for hva en skare franske kokkemestre kunne utrette i dette land, hvor man er eksperter i å ødelegge matvarene, sa han, men på den annen side er englenderne med sin selvkritiske innstilling godt klar over, at det ville bli revolusjon i Frankrike, hvis franskmennene skulle til å spise engelsk mat.

Et engelsk kirkeselskap har utsendt en veiledning for unge nygifte. Blant de gode råd, som gis, kan nevnes følgende: Kvinnen må akseptere, at man-

...et man noe å spise, når han kommer hjem, før hun forteller ham dagens opplevelser. Stifelsen norsk Okkupasjonshistorie, 20 4

Lykken er ikke suksess, den kan ikke kjøpes for penger, ikke vinnes ved karriere. Lykken er den tilstand, hvor kjærligheten overvinner ulykken, nemlig selvskikheten. — A gi er ikke å ta.

Siste skotte.

Hvis det er noen som har lyst til å røke, sa skotten, som hadde fine fremmede til middag, så står det et askebeleg midt på bordet.

En anelse.

— Hva er De i privatlivet, nr. 67?
— Dosent i filosofi, hr. løytnant.
— Vet De, hva en anelse er?
— En anelse er en for individet selv uforklarlig formodning om en allerede inntruffet eller fremtidig tildragelse, en fornøftmessig ubegrunnet i bestemt eller ubestemt retning vendt innstilling, som av Platon, Aristoteles

— Takk, det er bra, sa løytnanten. Vær så venlig å trekke maven en anelse inn.

Familien satt og diskuterte problemet fjernsyn.

Så sa den ene av skottene:
— Fjernsyn er nok kanskje en vidunderlig oppfinnelse, men det vil dog aldri kunne erstatte et godt gammel-dags nøkkelhull.

Av 1.000 mennesker

skal etter sigende det ene være sinnsforvirret — og de 999 synger gladelig de slagere som han skriver tekst til.

«Det virkelige barbari

er å gå så fullstendig opp i sin egen tid at man godtar dens mål som evige».

«Hensikten med all kultur

er å heve mennesket over øyeblikket og gi det en følelse av livets egen sammenheng».

DYRERE BRØD? FERRE BOLIGER

Det konservative «Morgenbladet» skriver:

«I fem år har Regjeringen styrt etter tvangslinjen. Det er på tide man søker å sette folket fri for dens grep. Alle kan se hvor dens politikk fører hen, med dyrere brød og færre boliger. Aldri noensinne har en regjering her i landet vært møtt med en slik tillit som Gerhardsens, men aldri har vel heller en regjering skuffet så stort. Oppgaven i årene fremover må bli å avsløre dens feilslagne politikk, og å legge fram det program som kan samle folket til en ny arbeidsdag.»

Det er all grunn å gratulere Bergsvik og Langeland med seiren

Bergsvik frifunnet i 14 av 20 spørsmål og Langeland helt frifunnet

Lagrettens ti gode menn i Langeland — Bergsvik-saken (hvorav dog én kvinne) satt sammen torsdag 7. des. fra kl. 10.30 til kl. 19, hvoretter deres ja eller nei i skyldspørsmålet ble forseglet med fem store segl.

Kl. 9.30 fredag 8. desember ble konvoluttene åpnet og formannen, herr sekretær Hansteen, leste opp beslutningen. Det gikk et pust gjennom forsamlingen ettersom det ble svart «nei» på alle de noen og tredve spørsmål om Oliver Hansen Langeland var skyldig. Han ble altså blankt frifunnet i alle punkter Og hva det vil si, det kan bare de bedømme som har lest hans bok «Dømmer ikke».

Så ble de 20 punkter som omhandlet Bergsviks skrift opplst. Etterhvert var det sikkert mange av tilhørerne som ikke riktig forstod at Norge ikke har vært en rettsstat i de siste henimot 6 år. For av de 20 punkter ble Bergsvik frifunnet i de 14. Disse var: hans omtale av bispens Nordmarkstur, hans omtale av politimester Martens i Notodden i 1945, hans påstand om at Lauritz Sand hadde avlagt falsk vitneprov i Fehmersaken, hans omtale om Holger Tau's mishandling mens han satt fengslet, hans omtale av politiinspektør Benneches deltakelse i razzia etter engelske flygere som ble skutt av tyskerne, hans omtale av falsk vitneprov i Saatvedt — Oppegaardssaken hans omtale av L'Abée-Lunds forhold på Lillehammer i 1940, hans omtale av politiinspektør Tage Petersons forhold, at han hadde utferdiget rapporter som gikk til Gestapo i 1941, hans omtale av lagmann Vedeler, at han nå dømte NS-folk som hadde arbeidet på de tyske tankgraver, mens han under krigen som statsadvokat tiltalte folk som ikke ville arbeide der, to av hans omtaler av politimester Cappelen Dahl, nemlig om at han påla politiet å bruke «nazihilsen» og at han «så skarpt etter at ordrene fra Quisling-regjeringen ble fulgt», og hans omtale av Harbek, Platou, Nygaard og Rognlien, de høye funksjonærer i Justisdepartementet under okkupasjonen.

Skyldig ble han kjent i følgende punkter: Omtalen av 3 vitner i Tau-saken i Stavanger, omtalen av «kropsundersøkelser med homoseksuell tendens på Bredtveit» og omtalen av

Cappelen-Dahl at denne har «vanæret Norges navn i Solbrisaffæren og at han innbød sine feller til å bli medlem av NS».

Når man vet at Bergsvik skrev sitt skrift under hva han sier — ugunstige forhold, at det ble beslagnag for han utga det, før han fikk høve til å korrigere det, at han har forelagt hundre punkter for påtalemyndigheten, punkter for hvilke tiltale ikke er reist og at sluttelig en del graverende påstander i sin tid kom med i siktelsen, men ikke er funnet verdige til å komme med i til-

Med englevinger på - -

Den store entreprenørsak i Trondheim

Den store entreprenørsak i Trondheim er slutt, og etter lagmannens antydning har den kostet det offentlige omlag 50 000 kroner.

Det som hovedinteressen samlet seg om er selvsagt, hva der egentlig hendte i de hektiske dager i 1940, da arbeidsfolk dels strømmet til og dels ble jaget til flyplassene. Hukommelsen synes ikke å være særlig imponerende hos de mange prominente vitner, og nå — 10 år etter — synes det likefram å vokse englevinger fram på ryggen hos dem alle. Det er ikke måte på hvor motstandsdyktige og forutseende de var og hvor utspekulert de saboterte seg til millionene. Glemte er festene og minnegavene på flyplassene når e nakkord var fullbragt, glemte er den grove kjeften. Ja, det er nesten som om de var med på å vinne verdenskrigen allerede før den var begynt for alvor.

Den stedlige dagspresse bragte kortfattede referater fra rettsforhandlingene og vi avstår derfor fra å repetere. En replikk skal vi dog gjengi: — Centralkomiteens formann, advokat Andreas Claussen, sa i sitt vitneprov (kfr. Adresseavisen. 1. november 1950): «Man kan være landssviker av uaktsomhet, men ikke av pengehensyn.» Ja, det er så sant, så sant. Men hva så med de mange — la oss innrømme — blåøyde idealister som gikk inn i NS for å være med på å berge

talen, da må man i sannhet gratulere. Bædre kunne sikkert ingen har skrevet sitt personlige politiske testamente.

Så ble det forelagt lagretten spørsmålet om det var ført sannhetsbevis for påstandene, og her røk Langeland og Bergsvik på så å si alle punkter. Påstandene måtte jo bli mortifisert, og det ble de. Når man vet at f. eks. Bergsvik uten kommentar sier at Vedeler under okkupasjonen reiste tiltale mot patrioter som ikke ville arbeide i den tyske tankgrav og at han sier at samme Vedeler etter okkupasjonens slutt som lagmann, dømmer NS-folk som har arbeidet på tyske tankgraver i hans distrikt, og man vet at begge deler er blitt slått fast ved dokumentasjon, da kan man ikke begripe at lagretten kan få seg til å si at Bergsvik ikke har ført sannhetsbevis. Således også med Benneche: det er jo fastslått, at han satt på Gestapos kontor og på sitt eget kart påviste til den tyske gestaposjef hvor han kunne finne de engelske flygere som senere alle 9 ble skutt av tyskerne som sabotasjesoldater, da skjønner man ingen ting. Likeledes skjønner man ikke at Bergsvik ikke har ført sannhetsbevis om at Berggrav reiste til Nordmarka for å stoppe uorganiserte nordmenns motstand. Hvilket jo bliskopen selv innrømmer i sin bok «Da kampen kom». Man står tilbake med en vammel smak i munnen. Hadde lagretten gått for langt i frifinnelsesdom? Og måtte de —, la oss ikke bli injurierende. ....

landet gjennom dets hittil sværeste krise? De er blitt skamskjeldt, hudflettet, straffet med årelangt tap av friheten og lever i dag som samfunnets utstøtte. De har ingen englevinger i dag, men de bærer hodet høyt, fordi de ofret noe og ofret for en sak som de trodde på og som gagnet landet.

Vi skal ikke her kommentere videre, men slutte med å gjengi hva den store franske kunstmaler Paul Gauguin sa engang: Borgerskapet tilgir bare den botferdige eller den som betaler med klingende mynt.

Husk kontingenten

«Men uretten er så eklatant og skammelig, at skulle vi følge det som denne urett byr oss, så brøt vi med Storbritannia og sluttet oss til Tyskland.»

Norges Handels- og Sjøfartstidende skrev 9. april 1940:

«Den måte engelskmennene og franskmennene benyttet for å få oss inn i krigen overgås bare av den måte, hvorpå de forsvarer små nasjoner, som er kommet i ulykken som følge av deres politikk og krigsførsel.»

Den 11. april 1940 sa Churchill i Underhuset. «Jeg må erklære til Huset, at jeg føler, vi har oppnådd en stor fordel, forutsatt at vi handler med stadig økende kraft for å få størst mulig fordel av den strategiske feil som vår dødsfiende er provosert til.»

Historiens domstol er alt på det rene med at Tyskland hadde interesse av å holde Norge utenfor krigen, mens England hadde interesse av å få oss med og derfor også trakk oss inn i krigen.

Propagandaen for at alle medlemmer av Nasjonal Samling var landssvikere var jo så meningsløs, at det skulle synes umulig å få noen til å tro den.

Men folk er glemsomme.

Alt hva Arbeiderpartiet hadde gjort — og alt som det hadde forsett å gjøre og som bragte oss okkupasjonen — var glemt. Propagandaen slettet alle fortidens synder ut for Arbeiderpartiet. Nasjonal Samling som var dannet for nettopp å reise vårt forsvar og som like til okkupasjonen kom hadde arbeidet for dette, — greide propagandaen allikevel: å gjøre til landssvikere.

At ungdommen bet på denne villfarelse kan forståes. Men at modne menn som kjente norsk politikk før okkupasjonen slukte Nygaardsvolds propaganda, kan ikke unnskyldes.

Hvem som gjorde det virkelige landssvik, — det som førte oss inn i okkupasjonen ga Sveriges store statsminister Per Albin Hansson et rammende uttrykk for et par år før siste Verdenskrig.

En kjent nordmann holdt da 17 maitalen i den norske forening i Stockholm. Statsminister Hansson og utenriksminister Sandler var tilstede under festen. Nordmannen ble presentert for ministrene og hadde en interessant samtale med dem. Hansson sa bl. annet:

«Hør bror B. kan inte Ni, som är en så prominent författare få Det norske Arbeiderparti til å ändra sin vanvettiga ställning i Försvarsfrågan?» — «Nei, det kan

Da regjeringen kom hjem i 1945 fant den landet berget utrolig bra og velstyrt gjennom okkupasjonen — tross blokade — tross bombing og sabotasje og obstruksjon. Regjeringen hadde såvits ingen fortjeneste av at vi relativt var kommet såpass bra igjen — tross trengslene.

En skulle vel da hatt lov til å vente takknemlighet mot Forsynet og også takknemlighet mot dem som her hjemme hadde styrt landet slik, at det var såpass bra som det tross alt var. En skulle vel også ha lov til å vente noen selvransaking og syndserkjennelse hos disse som kom hjem og så villig fikk tilgivelse for sine synder og forsømmelser. Om ikke herrerne ville vise seg ridderlige mot sine politiske motstandere kunne en da ha lov til å vente, at de ville være menneskelige. — Men som kjent var de ikke det.

Nygaardsvolds karer har nok ikke lest Kongens ord til den ubarmhjertige medtjener — Matt. 18, 23 —

«Du onde tjener: all din gjeld ettergav jeg deg, fordi du bad meg, burde ikke også du forbarmet deg over din medtjener, likesom jeg forbarmet meg over deg?»

Vi får trøste oss med Lincolns kjente ord:

«Man kan nok bedrage endel av folket hele tiden og hele folket endel av tiden. Men man kan ikke bedrage hele folket hele tiden.»

Det evige meneskelige vil alltid seire. Kun retteferdighet, barmhjertighet og sannhet holder ut. Salomon Solum.

OKKUPASJONSAKTIVA

Fra okkupasjonstiden, hvor Norge og nordmennene ikke ble så nedslitt og herjet som det er skreket til, er etterlatt svære verdier og svære sjellege ødeleggelser hos dem som lot seg forlede til forbrytelser, som ikke kan skjules med aldri så mange dekorasjoner utdelt i Myntgaten og på andre høytliggende steder . . .

Vi etterlyser menn som kan ta på seg det svære og historisk viktige arbeid å katalogisere okkupasjonsaktiva. Det blir en bok mye tykkere enn NASJONALBUDGETTET og av mer real natur.

Et lite eksempel: Fra okkupasjons-tiden gjenstår overskuddet av barnetilskuddsordningen med kr. 5.034.000. I Stortingsmelding nr. 34—50, foredratt av statsråd Aaslaug Aasland, foreslås disse penger fra den u-Aaslandske tid brukt til utbygning av barnevernsinstitusjoner og helsestasjoner for mor og barn.

A V E R T E R

Mandag 18. desember 1950

8. MAI

Nr. 37 — 4. årg.

A B O N N E R

Langeland — Bergsvik-sakens fasit - - -

— Fortsatt fra side 3 —

ningers sannhet. Og, sier Aftenposten — etter all sannsynlighet i overraskelsens befippelse — disse beviste beskyldninger «er meget alvorlige» og «må nødvendigvis føre med seg videre konsekvenser».

Ja, slik het det faktisk i det første øyeblikk — forinnen man ennå hadde fått tilstrekkelig tid til å tenke seg om og til å overveie hvilke konsekvenser man så rundhåndet å gi innvitt på.

Apenbart hadde pressen i de første bedøvende øyeblikke et svakhetens tilbakefall, slik at man bedømte en sannhetsbærekrenkelse og dens konsekvenser ut fra tidligere tiders normale synspunkt. dengang det var en utenkelig tanke at landets mest betrodde menn bare kunne riste av seg generende ærestemplinger og forøvrig late som ingenting. Man hadde glemt at en ny tid var rykket inn på arenaen og at en «god nordmann» kan gjeme hva som helst under sin nasjonale ringbrynje og bak kommandørkorsets brede ordensbånd.

Det er nemlig en fremragende forsamling som det her gjelder. Den alle steds nærværende Oslobisp er med også i dette selskap — selvfølgelig —, videre fylkesmannen i Oslo og Akershus, Carl Platou, politimester, Welhaven, sorenskriver Vedeler og byfogd Norem. For forskjellige beskyldninger fremst mot disse herrer fant lagretten — trass i beskyldningenes ærerørighet — ikke å kunne gå med på mortifikasjon.

Dommen falt lørdag middag. Søndag ble ettertankens dag. — Og mandag rykket Oslopressen ut på en annen front enn den som Aftenposten hadde vært forsiktig nok til å gi anvisning på lørdag. Sikringsstyrkene ble satt i høyeste beredskap og stor-skytset bragt i stilling.

ger sin mann for alle slags sår og hugg.

Vel — vi for vår del har i grunnen ikke ventet oss annet av den såkalte «demokratiske» fronten. Foreløpig noterer vi med tilfredshet at denne frontens holdning utelukkende understreker den påstand vi har fremsatt om at det er forskjell på en «god» nordmann og en alminnelig nordmann. Blant de siste var det nemlig også mange — svært mange — som ble på sin plass trass i alle vanskeligheter, som tok sitt ansvar, og som gjorde sitt ytterste for land og folk under de vanskelige forhold. Ingen av disse er imidlertid i dag hverken bisp eller fylkesmann, byfogd eller sorenskriver. De er ribbet for alt, endog sin borgerlige ære og sine borgerlige rettigheter, og noen muligheter for fremtiden har de ikke overhodet utenom dem som de møysommelig må tilkjempe seg under bitter motstand fra de «godes» side.

De har ikke gjort verre ting enn disse «gode» har innlatt seg på. Til overmål står det i deres domspremisses at de har arbeidet ut fra «ideelle forutsetninger» og i «den hensikt å tjene sitt lands interesser». Likevel er de dømt, — og dømt ut i den rene meningsløshet.

De manglet «heksesmurningen» og måtte stå for hugg og glo. Men de angrer seg sikkert ikke. De er blitt mer og mer klar over at denne smurningen nok kan sikre en flott og kamouflerende fasade men at den ikke formår å hindre at det indre går i oppløsning og forråtnelse.

Det er en slik indre forråtnelse vi nettopp nå er vitner til.

Hvor lenge har man montronement at den skal vare?

Den siste dag —

— Fortsatt fra side 1 —

Vi ønsker alle våre abonnenter, medarbeidere og forretningsforbindelser . . . . .

God jul,
godt nyttår
«8. MAI»

En god jul
og et godt år

ønskes alle meningsfeller med takk for aktiv oppslutning om Forbundets ide i det år som er gått.
Forbundet for Sosial Oppreisning

HROAR HOVDEN
formann

En god jul og et godt nyår
ønskes alle venner av sannhet og rett.

NILS VIKDAL

En god jul og et godt nyttår

ønsker jeg alle dem som igjennom «8. Mai» har kjempet for sannhet og rett.

Nordstrand, Oslo, julen 1950.

Jørgen Johansen

En hilsen til venner og kjente fra Nerlandsdal og Hustad, som nå er spredt over det hele land. Fra Karpbuk i Sørvaranger, Masi i Kautokeino og Trysil i Øst. Fra Tenno i Helgeland, Brygja i Nordfjord og Bergen i Vest. Fra Mandal og Oslo i Syd. Fra Tromsø og Berlevåg i Nord, ønskes

**GOD JUL!
BEDRE NYTT ÅR!**

ønskes alle mine kamerater og venner. Hold sammen N.S.-folk — dess mere vi er sammen — gladere vi er.

A. F. Walby

God jul og godt nyttår

John Th. Haugen

Meisingset

EN HÅLSNING FRÅN SVERIGE

En God Jul och Ett Gott Nytt År

önskas alla oskyldigt förföljda NS-are av REDAKTÖR SVEN SAMUELSSON, Bua, Ellös

HYGGELIG JUL — BEDRE NYTT ÅR

önskes alle minne venner og kamerater gjennom de siste 10 kampens år — med håp om at fred og rettferdighet snart må bli oss forundt.

GUSTAV ADOLF

GOD JUL, GODT NYTTÅR

ønskes alle venner og forretningsforbindelser

KR. B. ERIKSENS, Sørreisa

Ønsker alle våre forretningsforbindelser

EN GOD JUL OG ET GODT NYTTÅR

SØRREISA BOK- OG PAPIRHANDEL

EN GLAD JUL OG ET GODT NYTTÅR

ønskes alle venner og kjente
H. HAUSMANN, Sørreisa

Vi ønsker alle våre venner, kjente og forretningsforbindelser

EN GOD JUL OG ET GODT NYTTÅR

Aagot og Oskar Andreassen,
Mohamn

Julegave.

Kjøp en nyttig julegave, «Fyken» snøskyyffel (ny konstruksjon) er lett solid og pen. Leveres mot oppkrav for kr. 12,— pr. stk. «Linolitt» gultbelegg anbefales.

G. KRISTIANSEN,
Krøderen, telefon 15 b.

Tilbud ønskes!

Rusland og Vi.

50 tusen eksemplarer på engelsk. — 10 tusen eksemplarer på norsk.

Tilbud sendes «8. Mai» eksp. mrk. «Tilbud 15 — 460».

376 ønsker alle

Høy og halm

kamp- og lidelsesfeller en riktig og helsebringende julegave. Høy og halm og hestehavre kjøpes i vognlast eller større parti. Telefon

først har lrevet av seg den selv-
følgelighet at «selv menn i of-
fentlige stillinger har krav på
at norsk rett gir dem beskyttel-
se mot uvettige og usannferdi-
ge ærekrenkelser». Hva som er
uvettig og usannferdig, forbe-
holder åpenbart bladet seg selv
å avgjøre. Det fortsetter nem-
lig med å si at «om lagretten i
Langeland-saka må en kunne
benytte et uttrykk som den selv-
fant tilstrekkelig nøytralt, og
si at «den etter manges mening
har gått lenger enn ønskelig
kunne være» for å beskytte en
hensynsløs injuriant». A under-
kjenne en rettsavgjørelse er el-
lers ikke noe nytt i den gården.
Det er ikke første gangen at re-
geringsorganet hylder prinsip-
pet om at «den som ikke er med
oss, er imot oss» og at det
handler deretter.

«Heimefrontens» patentorgan,
«Verdens Gang», har også skyn-
tet seg å rykke sine betregnte
feller til unnsetning. Redaksjo-
nelt skriver bladet mandag
morgen:

«Vi vet ikke hvordan almen-
heten vil reagere på den opp-
siktsvekkende kjennelse i Lan-
geland — Bergsvik-saken, men
vi vil i all fall på egne og man-
ge andre iakttageres vegne gi
uttrykk for den oppfatning at
kjennelsen ikke kan bety noe
skår i de injurierte personers
anseelse som gode nordmenn.
De fleste av dem sto på Urias-
poster og måtte — til dels etter
pålegg fra Regjeringen — ta
avgjørelser som både stilte dem
overfor uhyre vanskelige valg
og la et overordentlig ansvar på
dem. Det ville ha vært lettest
for dem bare å tre til side, men
de ble på sin post og tok det
tunge ansvar. — — —».

Når man kan finne på noe så
stygt som å snakke vondt om
slike folk, sier bladet videre, og
trekke sammenligning mellom
dem og NS-folk, så «viser det
bare at man ikke har skjont noe
av det som foregikk under okku-
pasjonen».

Vi tror ikke det er noen
grunn til å diskutere med «Ver-
dens Gang» om hvem som har
skjont mer eller minst under
okkupasjonen. «Verdens Gang»
har i et hvert fall skjont min-
dre enn ingenting og fortsetter
med det den dag i dag. Selv
«Aftenpostens» forsiktige an-
tydning om den avsatte doms
«konsekvenser» er ikke «Ver-
dens Gang» i stand til å være
med på. Tvertimot! Det er ikke
blitt «noe skår» i fasadepussen,
sekreterer bladet. Heksesmur-
ingen «God nordmann» ber-

være til?
Bilen farer ut i en kveld, sort som
natt, 2014 Jeg får se vår erholungs-
heim utenfra, — et iskoldt lyshav
omgitt av en lidelsens tornekrans.
En mørk borg i midten, noe skum-
melt middelaldersk. Far uvel! sier
jeg.

En gang stekte man annerledes-
tenkende, forat deres sjeler ikke
skulle gå fortaft. En skjønn tanke!
Hensikten helliger midlet. Men je-
suitter må ikke tåles. Neinei, så må
de vel ikke det. Ikke her.

Mot kommunismen skal vi bruke
åndelige våpen, sa Einar Stemme-
skjelver. Men mot oss strakk ikke
de åndelige våpen til. Er det på
grunn av vår åndelige underårighet.
Jeg tilstår at når jeg tenker meg
om så forstår jeg ingenting. For-
står De det?

Da jeg senere på kvelden satt i
toget forstod jeg ennvidere ingent-
ing. Jeg så bekymrede ansikter,
jeg hørte bitre ord om dyrtid, om
forferdelige skatter og utrygghet.

Utenrikskronikk

Japan bak storpoltikkens kulisser

Den betingelsesløse kapitula-
sjon, som Roosevelt narret
Churchill med på og som Sta-
lin hilste som en forbløffende
gave, er et av historiens største
feilgrep, og det straffer seg nå
hver dag. At også Truman lot
seg beruse av det, var ikke mer
enn å vente, men nå er det blitt
hans jobb å rake de brente ka-
stanjer ut av ilden. Dette gjel-
der ikke bare Tyskland, men
like meget Japan. De fleste har
vel allerede glemt hans berykte-
de ord den 2. september 1945
ved Japans kapitulasjon etter
ilddåden over Hiroshima, Naga-
saki og Tokio: «Guds hjelp har
ført til denne seirens dag, den
dag som vi amerikanere skal
minnes som gjengjeldelsens
dag — likesom vi minnes den
annen dag, niddingsdådens dag»
— Noen måneder tidligere, den
15. april, hadde han gjentatt
Roosevelts krav om den betin-
gelsesløse kapitulasjon: «Vi skal
ikke kjøpslå med fredsbryterne
om fredsvilkårene. Intet er av
større vekt for verdensfreden
enn fortsatt samarbeide mel-
lom de land, som må mønstre
den styrke som er nødvendig for
å slå ned de fascistiske mak-
ters konspirasjoner for å be-
herske verden. For å bygge
grunnvolden for en varig fred,
må vi samarbeide i harmoni med
våre venner.»

friggort og gjenreist og velsignet
sererherre, — alt var gjenreist fra
moral til hører. Jeg så for meg an-
sikter som smilte munnen opp til
ørene den 8. mai for en tid siden.
Og nå! Den verden, som jeg var ved
å fødes påny inn i, var så merkelig
lik en verden som jeg så for 10 år
siden. Var den kanskje til og med
verre. Men jeg ber meg unnskyldt
for det jeg syntes, jeg var jo bare
en halv-født-påny og hudløs og føl-
som. Jeg måtte visst få meg koffel-
hud. Og jeg må visst også skaffe
meg en voksen manns mentalitet.
Det vil si så meget som at jeg må
ta meg til å si a, når jeg mener b,
til å bedyre at jeg gjør det gode
når jeg for eksempel slår en mann
ihjel. Nei, det er sant, — Jesuitter
må ikke tåles. — Men vi har en
spenningens mann — —

Så ble det aften den siste dag.
Og den nye morgen er ikke opp-
runnet.

A. F.

i nord og syd
ønskes god jul og godt nyttår.

Ragnv. Pedersen
Teigen, Stokmarknes.

GOD JUL
til alle som kjenner 5050

GOD JUL
og full oppreisning i 1951. —

Hilsen
Klara og Knut
Andersson
Halden

GOD JUL
til redaksjon og alle lesere av
«8. Mai»

Jakob Olstad,
Sel

Husholderske

søkes til romeriksgård hos tidl. N.
S. bonde i 40 årene hvor husmor
savnes. 3—4 i kost. Må være ab-
solutt pålitelig og økonomisk. Må
være med å melke. Send lønns-
forl. og attestavskrift. Bill. mrk.
«Pers. konferanse nr. 463».

BØNDER, SE HER!

Jeg forpakter eller bestyrer
Deres gård fra våren 1951.

De beste atterter fra jord-
bruket has. Opplysninger og til-
bud sendes bill. mrk. «Agronom
fra Toten», nr. 446.

Stuert

søker jobb for storsildsesongen.
Fagmann og vant med fiske.
Bill. mrk. «Stuert nr. 461».

Stengt

Midlertidig lån kr. 20.000 øn-
skes før jul. Hyper pantesikker-
het i skog- og landeiendom. Høy
rente + for hjelp kr. 500.—.
B.m. «Eller salg av grov skog
på rot nr. 459».

Klipp ut!

Skal De ha noe maskinskrevet?
Jeg utfører det hurtig og billig
for Dem.

Th. Sæther,
Ekne

Gaveabonnement

Tegn et kvartal. Det kos-
ter 4 kroner.

Send bestillingen til
«8. MAI»

Postboks 41, Kr.sund N.

Nordmørspostens Trykkeri

skjebnesvangre samarbeide med
den kommunistiske imperialis-
me, som har stillet ikke bare
USA men hele verden overfor
den største trussel i historien.
Og fordi situasjonen er så for-
tvilet, er man på begge sider av
Atlanten begynt å tale om
ikke bare Tysklands, men også
Japans opprustning. McArthur
har forøvrig allerede skapt en
politiorganisasjon av 75.000 ja-
panere til trygging av den indre
sikkerhet, og denne styrke kan
han øke om det viser seg nød-
vendig. Han sier selv i «New
York Herald Tribune» (19.8.50):
«Om begivenhetene skulle kre-
ve det og hele menneskeheten
griper til våpen for frihetens
forsvar og Japan skulle komme
innenfor rekkevidden av umid-
delbart truende angrep, da bør
også Japan mønstre den maxi-
male forsvarsstyrke som landets
ressurser tillater».

De russiske forhandlere i Lake
Success har allerede vært frem-
på med påstand om at japa-
nerne anvendes i Koreakrigen.
men det er foreløbig blitt med
påstanden. Imidlertid er en
sterk opinion i USA rede til å
oppruste Japan til «forsvar for
den demokratiske frihet». State
Departement kunne allerede 18.
september meddele at det var
igang uoffisielle diskusjoner
om fredsslutning med Japan.
en fred som ikke skulle forbyde
Japan å oppruste og som skulle
bidra til en stabil økonomi og
en derav følgende høyere leve-
standard for det japanske folk.
Denne «stabile økonomi» skulle

for de nærmeste år trygges
gjennom det amerikanske opp-
rustningsprograms krav på bi-
drag fra den japanske industri.
heter det. Men State Departement
sier ikke et eneste ord om
det for japanerne beklagelige,
men for amerikanerne lykkelige
forhold, at den japanske indu-
stri, som skulle gi de materielle
forutsetninger for den lysere
fremtid, monteres ned likesom
i Tyskland og nå bygges opp
igjen under ledelse av General
Motors. International Harves-
ter og andre USA-foretagender.
Denne nye amerikanske forstå-
else av Japans vanskeligheter
henger selvsagt sammen med
disse investeringer. Ingen ser
vel dette klarere og med større
bitterhet enn britene, som nå
må stå og se på at den atlanti-
ske forbunnsbror overtar «the
white mans burden» i det fjer-
ne østen. Dette fremgår også av
en artikkel i «Manchester Gu-
ardian» (22.9.50): «Når unntas
Japan skulle de mere doktrinære
nasjonalister i Asia si at med
en velvilje som rekker opp til
takmønet oppretter i virkelig-
heten USA et nytt kolonivelde i
Asia». Men med dette er vel ik-
ke noe å gjøre for England, som
tross de store ord var med å ta-
pe krigen, såsant ikke Korea-
eventyret ender med en kata-
strofe. Det ligger nemlig ennå
mere bak denne USA's store in-
teresse for Japans gjenopprust-
ing: Truman og hans demokra-
ter vil visselig påskynne freds-
slutningen med Japan for der-
ved på den indre front å berø-

ve republikanerne et av deres
beste propagandavåpen i neste
års valgkamp. Intet republi-
kansk argument biter nemlig i
dag bedre mot Truman-Ache-
sonstyret enn henvisningene til
«den amerikanske kapitulasjon
overfor russerne i Jalta», eller
som den tidligere Rooseveltråd-
giver Raymond Moley sier i
«Newsweek» (10.7.50.): «— det
politiske jubelidioti hvormed
Japans industri nedmonteres
istedetfor at Japan gjenopp-
rettes og innlemmes i vår sik-
kerhetsorganisasjon i en sterk
og vennskapelig allianse». På
denne bakgrunn er det, at Tru-
mans State Departements tals-
menn nå fremholder at USA ak-
ter å gjenopprette Japans fulle
suverenitet uten noen restriks-
joner hva angår de japanske
styrker. Så sier det i hvert fall.

Dette skal altså bli sluttmå-
let. Men veien har vært lang og
har hatt mange buktninger fra
Roosevelts tåpeligheter i Casa-
blanca frem til i dag. Truman
vil nok gjerne glemme sin be-
ryktede og lite statsmannsaktige
tale 2. september 1945. Den var
utslag av hat og hevsn, og nå må
han i nødens time lære om
igjen. Så langt er ikke våre
hjemlige politikere kommet,
når det gjelder deres egne lands-
menn. Nøden forekommer dem
formentlig ikke så påtrengende
og skrikende, eller kanskje skjuler
de den ennå en tid for å
kunne nyte hatets og hevsnens
sødme så lenge som råd er . . .
Men skriften står på veggen.